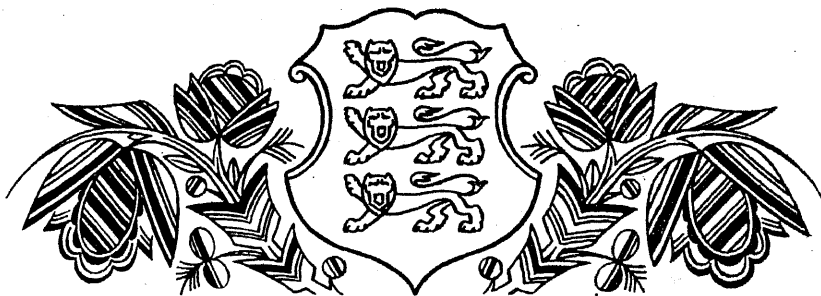

Suureküla algkool.

Erastvere.

EESTI KOOL

PEDAGOOGILINE AJAKIRI

Nr. 3

Märts 1935

I aasta

SISU:

- K. Päts:** Kool kasvatagu Eestile julgeid ja patriootilisi kodanikke.
- N. Kann:** Kooli tänapäeva ülesandeid.
- G. Ollik:** Koolijuhatajad Jakob Westholm, August Schulzenberg ja Paul Pedisson — in memoriam.
- A. Kurvits:** Õppe- ja kasvatustöö lähendamisest õpilasele.
- E. Jaanvärk:** Kas õpetada gümnaasiumis filosoofilisi aineid?
- Vold. Toom:** Poiste tööõpetuse kava sisustamisest maa-alkkool. vanemais klasses.
- K. Bõlau:** Koolimajade ehitustehnilistest puudustest.
- A. Veiderma:** Rahvuslik kasvatus Jaapanis.
- A. Salmela:** Soome rahvakooli päevaküsimusi.
- H. Bötker:** Milleks kohustab Eesti iseseisvus meie noorsugu?
Arvustusi.
Mitmesugust.

TALLINN

Haridus- ja sotsiaalministeeriumi väljaanne

Eesti Kummitööstuse O.-Ü.

„Põhjala”

Tallinn, Pikk 33

Telefon: 443-12

Telegr. aadress:

Põhjakummi

Panga arved:

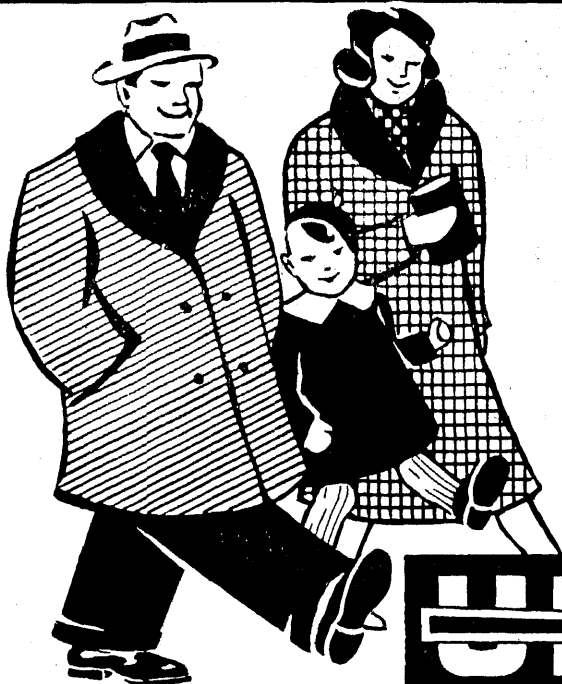
Krediit Pank

Tartu Pank

Scheel & Co.

Posti jooksev arve
nr. 198

Meie valmistame: kalosse ja botikuid, suve- ja rannakinge, võimlemiskinge, supelkinge ja spordisaapaid, kummitalde, kotsakaitseid ja mängupalle, jalgpalliõhukumme, jalgrattakumme, vee-, aurukõrgesurve-, gaasi- ja spiraalvoolikuid kõiksugu otstarbeks, kummilahu, kumminööre, radeerkumme, kummikorke, pumbaklappe, puhvreid, transportrihmu, rattarehve, kummivaltse, tihendus- kummi vaheriidega ja ilma jne. ning kõiksuguseid tehnilisi kummitarbeasju tellimiste peale.

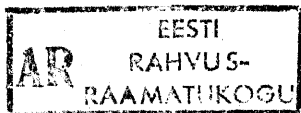

**MINA JA MU
PERE — MEIE
KANNAME
AINULT
JALANÕUSID**

UNION →

ETA

Ar 935 P
Eesti

EESTI KOO L

HARIDUS - JA SOTSIAALMINISTEERIUMI
PEDAGOOGILINE AJAKIRI

Nr. 3

Tallinn, 20. märtsil 1935

I aasta

RIIGIVANEM KONSTANTIN PÄTS.

Kool kasvatagu Eestile julgeid ja patriootilisi kodanikke.

Riigivanema Konstantin Päts'i

kõne koolivalitsuste juhatajate, koolinõunikkude ja algkoolide juhatajate üleriiklikul kokkutulekul Tallinnas, 17. veebruaril 1935.

Väga lugupeetud koolijuhatajate pere! Meie vanem põlv võime juba täie õigusega ütelda seda, mida Rooma areenil surmale vastu minnes ütlesid gladiiatorid: morituri te salutant!, s. o. surmale vastuminejad tervitavad teid! Meie, vanem põlv, tunneme väga hästi, et varsti on meil aeg käes, kus peame oma töö ja ülesanded riigi ja rahva ülesehitamisel andma järeltulevale põlvele üle. Ja nagu igäiks pereisa, nii oleme ka meie sellest huvitatud, et neid varasid, neid suuri õigusi ja kohustusi, mis praeguse põlve peale on rajatud, vääriiselt suude-taks kanda ja edasi viia. Me kõik oleme sellest huvitatud, et meie noor põlv kasvaks vaba, julge, patriootiline ja iseteadev.

Teie kätte, koolijuhatajad, kooliõpetajad, on meie kõige suurem vara usaldatud. Teie kätte on antud pehme mass, mida teie peate vormima, millest teie peate meile vaba eestlase kasvatama. Meie, vanem põlv, oleme pidanud käirma läbi radasid, kus me mitte eneste üle valitsejad ja oma rahva saatuse korraldajad ei olnud. Meie noor, järeltulev põlv peab teissugune olema, peab algusest peale tundma, et ta on valitsev rahvas, et ta on see, kes võib nõuda ja kellelt nõutakse. Te peate meile kasvatama niisuguse põlve, kes juba noorest peale tunneb, mis talt kodumaa ja rahvas nõuab. See ülesanne ei ole teile mitte kerge, ei ole kerge sellepärast, et teie olete meie endisest ajast läbi käinud ja endise aja puudused ja nõrkused kaasa saanud. Me saame sellest aru. Aga, kui kodumaa parem tulevik nõuab, siis tuleb kõik, mis takistuseks, karmilt välja kiskuda. Vanal pahal, mis meid üksteisega vaenuliseks tegi, ei ole enam kohta vabas rahulikus Eestis.

Meile heidetakse laialiste ringkondade poolt ette, et meie noor õpetajatepere ei ole rahvaga mitte nii kokku liitunud, nagu seda olid meie vanad kooliõpetajad, kes meil olid õieti esimesed rahvuslikud teerajajad ja kes kõik raskused võitsid, oma rahvast ja ümbruskonda harides. Ma ei taha ütelda, et meie noored kooliõpetajad oleksid hoidunud eemale oma rahvast; aga ei saa ka salata, et etteheideteks põhjust oli. Meil on olnud aegu, kus meil puudus tunne, et oleme üks rahvas, et meid ootab ühine saatus ja et me peame aitama ka kõige raskemais oludes olevat rahvalüiget, temale lähedale astuma ja ta sõber olema.

Nüüd, kus Eesti riik on enda peale võtnud suured kohustused koolide paremale järjele tõstmises, uute sihtide rajamises, kooliõpetajate majanduslike olude parandamises, uute raamatute soetamises, nüüd peab meie kooliõpetaja palju parema tahtmisega täitma oma ülesandeid ka väljaspool kooli. Meie rahvas on nõudlik teie vastu seepärast, et ta hindab teid. Kui ei hinnata, siis ei nõuta ka midagi. Ja kõik nõudmised tulevad sellest, et rahvas on harjunud teis nägema oma juhte. Seepärast ärge pange pahaks, kui inimesed teilt nõuavad seda, ei neile lähemale astuksite. See töö on raske. Aga usun, et iga patrioot — ja tahan uskuda, et kooliõpetajad kõik on patrioodid — tunneb just sellest tööst kõige suuremat rõõmu, sest see on vabatahtlik töö, töö, mille eest ei makseta, mis südamest tuleb ja südameisse peab minema. Nüüd on aeg, kus seda tööd tuleb teha rohkem kui kunagi enne. Me ei räägi mitte ainult sõnades, et meil on uus ajajärk, vaid me tahame tõendada ka tegudega, et me riigi ülesehitavas töös oleme üksmeelne, üksteisest arusaav ja üksteist kallikspidav suur pere.

Mida nõuab praegune aeg kooliõpetajailt ja koolijuhtidelt? Kõigepealt seda, et koolide kätte usaldatud lapsed tuleksid sealt välja hingeliselt ja kehaliselt terved, et nad ei oleks mürgitatud kooliseinte vahel. Ma mäletan neid päevi Tallinnas — see oli enne seda, kui olime summitud riigi rahu pärast astuma teatavaid samme — kus väikesed koolipoisid läksid poliitiliste vaadete pärast üksteisega kisklema. See oli ühes algkoolis, kus õpilased hääletasid, keda riigi etteotsa seada, ning kooliõpetaja sedeleid jagas. Kas võib kool veel kaugele alla minna kui seal, kus väikesed juba rusikatega hakkasid oma väiteid kaitsma? Ei. Ma tean, need kooliõpetajad, kes lasid kooli nii kaugele minna, ei ole seda väärt, et neid õpetaja nimega austataks. Ma tuletan veel meelde kurbi nähtusi. Meile kõigile on teada, kuidas ajalehtedes kõneldi selle üle, et koosolekuil pilgati meie rahva usutunnet. Me võime olla uskujad või mitteuskujad, aga me peame teadma, et usutunne on suur väärtus, mille järgi inimene katsub elada. Usk on Euroopa kultuuri kannud kaks tuhat aastat. Ristiusu abil on terve see kultuur üles ehitatud. Nüüd aga meie väike rahvas, selle kooli-

õpetajad, tulid koosolekuile ja rõõmustasid selle üle, kui lauldi pilkelaulu viisidel, mis meie rahvale seni kallid ja pühad on olnud. Ka kooliklassides on usku pilgatud, on usu kohta niisuguseid ütlusi lubatud, mis laste meeleolu on halvanud. Need on nähtused, mis — tahaksin loota — enam ei tohi korduda. Me tahame kooliõpetajais näha inimesi, kes oskavad pühaks pidada ja hinnata ning austada teise inimese kõrgemaid ja pühamaid tundeid. Tahaksime oma koolides näha juhtivail kohtadel inimesi, kes oskaksid oma kõrgemaid tundeid edasi anda laste hingedesse. Meie kooliõpetajad peavad viimseni olema elu ülesehitajad.

Ja mis on meil ehitusmaterjaliks? Mida peavad kooliõpetajad oma iseloomu ja vaadete peale vaatamata lastesse edasi istutama? Lastehingedesse tuleb mahutada aateid, mis aitavad elu edasi kanda, see on armastust oma kodumaa ja rahva vastu. Kui me armastame tõsiselt oma kodumaad ja tunneme, et see maa on nüüd aastasadade järele ükskord meie oma, et me võime siin kui vabad inimesed oma elu korraldada ja oma saatust juhtida, kui meie seda maad nii armastame, siis, usun ma, et kasvab meile järeltulev põlv, kes ka võimas on seda maad kaitsma. Ma tean, kooliõpetajate peres on palju neid, kes meie noorsoo organiseerimisele vaatavad nagu mingile sõjalisele mängule. Nad ütlevad: meie väikene rahvas ei vaja mingeid sõjamänge ega sõjajõudu; me tahame elada rahu ja loodame, et meid rahu elada lastakse. See on, mu daamid ja härrad, seisukoht, mida mina kuidagi ei või õigeks tunnistada. Muidugi, meil ei ole jõudu ega tahtmist ja me pole ka nii ajalooliselt kasvanud, et tahaksime sõjast ühe teise riigiga tulu või midagi muud kätte saada, aga on isegi, kas peale minna või ennast kaitsta. Ei ole niisugust rahvast, kes oleks oma vabaduse kätte saanud teiste armust. Ka meie ei ole oma vabadust teiste armust kätte saanud, vaid ise kätte võidelnud. Ja kui me oleme oma vabaduse kätte võidelnud ja selleks ohverdanud oma paremaid poegi, siis teame, et see, mis kätte võideldud, väärib ka kalliks pidamist, ja sellepärast peame oma noorsugu õpetama seda ka vääriliselt kaitsma. Mina isiklikult ei pea seda meheks, kellel ei ole julgust. See on mehe kõige suurem puudus, kui tal ei ole seda hinge, et võiks hädaohule vastu minna. See ei ole mees. Mehele peab seda julgust kasvatama, seda peab juba laste hinge panema. Kui meil oli julgust astuda sõtta sajamiljonilise rahva vastu oma vabaduse eest, siis peab seda meie noorsool, kes vabaduses on kasvanud, veel rohkem olema. Ja kui me nüüd oma noorsugu organiseerime ja palume, et koolijõud selleks abiks oleksid, siis on see patriootiline töö, ja nende kohus minna laste hulka, aga mitte ainult pealt vaadata ja arvustada. Ainult palja pealtvaatamisega teete ülekohut oma rahvale ja ülekohut kõige rohkem oma kasvava noorsoo vastu. Kui me noorte hinge istutame niisuguse rahu, et nad ainult pealt vaatavad, kui neile peale tungitakse, ja sellega nõus on, et võõra võimu surve neid orjastab, siis ei ole meie noorsugu väärt olema nende järeltulijateks, kes ohverdasid oma hinge ja elu vaba Eesti eest. Mina vaatan uhkusega igat noort poissi ja noort tüdrukut, kes ennast ridadesse seavad ja ütlevad „alati valmis“ ja kes kõige peale valmis on, mis on ilus, suur ja kõrge!

Teid, koolijuhatajad, ootab kodus õpetajatepere, kes ei ole võinud kõik süia kokku tulla. Ja kui nad teilt küsivad, mida te nägite ja kuulsite, siis võite neile küll ütelda seda, et tülitsemise, väikese riiniorimise aeg on Eestist jäädavalt kadunud. Siis võite teie ütelda, et Vabariigi Valitsus ei ole mitte niisugune valitsus, kes on haaranud enese kätte võimu ja tahab selle võimu rohkuse ja külluse sees uhkustada ja mõmuleda. Praegu võimu enese käes pidamine on nii raske töö, kui see seda enne kunagi ei ole olnud, ja need inimesed, kes võimu praegu käes hoiavad, teevad seda kohusetundest, teades, et praegu on aeg, mis palju nõuab.

Teie juurde tulevad ka lastevanemad, ka neile ütelge seda, ütelge, et riigi juhtivad jõud ei arva mitte aimult, et asutuste välimise kujuga saab üht rahvast vabaks teha, ei, ütelge neile lastevanemaile, et inimesed on need, kes need asutused elavaks teevad, ja missugused inimesed kannavad neid asutusi oma õlal, missugused saavad olema ka asutused.

Ütelge lastevanemaile, et Vabariigi Valitsus ootab nüüd, et nad oma lastele ka kodus, selles kõige suuremas koolis, oma perekonnas, aitaksid nende hinge valada puhast isamaalsust, üksteisest lugupidamist ja arusaamist sellest, mida elu nõuab. Kui suudate selle uue vaimu oma ümbruses ja koolides selles suunas liikuma panna, siis usun, et läheme kõik ilusamale ja paremale tulevikule vastu.

Lõpuks tähendaksin veel seda, et me, saades kätte oma maa ja tehes selle vabaks, ei ole kahjuks üles näidanud seda kõrget patriotismi, mis näiteks on ühel vanal rahval, kes aastasadu ja aastatuhandeid on maailmas ümber rännanud, ilma et tal kodu oleks, see on juudi rahvas.

Me loeme lehtedest, mis tehakse praegu Palestiinas. Eriti noored rändavad välja, asuvad elama soodesse, kaevavad seal, harivad sood, asutavad igasuguseid kultuurettevõtteid, ja seda kõik armastusest selle maa vastu, millest nemad tuhandeid aastaid eemal on olnud, teades, et see on maa, mille üle nad kunagi on valitsenud ja kus nende esiisad on neile annud kaasa seda, mis iialgi pole kadunud.

Vaadake, kui ka meie rahval oleks oma maa vastu niisugune lugupidamine, et see maalapikene, kus ta seisab, on talle püha ja kui ta siit läheb, siis kaob ta rahvustunne ja vabadustunne ja ta on tolmu sarnane, mida tuul viib igale poole. See pind ei ole mitte püha seepärast, et ta meid toidab, vaid ta on püha nende vaevade mälestuseks, nende verevalamiste ja võitluste mälestuseks, mida meie esivanemad on sinna valanud, ja kui me oskame seda õieti hinnata ja seda tunnet kasvatada, siis jääb Eesti igavesti vabaks ja siis ei või suured rahvad meid vallutada, sest niisugune rahvas on võitmatu.

HARIDUS- JA SOTSIAALMINISTER
NIKOLAI KANN.

Kooli tänapäeva ülesandeid.

Haridus- ja sotsiaalministri Nikolai Kann'u

kõne koolivalitsuse juhatajate, koolinõunikkude ja algkoolide juhatajate üleriiklikul kokkulekul Tallinnas 17. veebruaril 1935.

Täna on Eesti kooli suurpäev. Eesti Vabariigi pea ja Valitsuse juht on tulnud pedagoogide hulka ja seletanud, millised suured ülesanded on täita koolil meie rahva elus, mis ootab riik ja rahvas meie noorsoo kasvatajailt ja kuidas suhtub meie riigielu juht teie tööle. Härra Riigivanema tunnustus teie tööle karastagu teie tahet ja kõvendagu teie jõudu teie vastutusrikka töö jätkamiseks. Usun, et hingetuli, mis teie hõõgub Eesti tulevikku tagudes, aitab luua ja kindlustada Eestile kauni koha päikese all.

Lubaksin teile meenutada, lugupeetud kuulajad, et härra Riigivanem on eesti õpetajate vana sõber ja ammu aegne kooli huvide eest võitleja. Juba 1905. aasta alul kutsus „Teataja“ toimetaja Konstantin Päts Eestimaa õpetajaid organiseerima seltsiks vastastikuse abistamise alal, mis oli tol ajal ainuke võimalik ühinemise moodus. Sellest algatusest kasvaski välja „Eestimaa Rahvaalgkoolide Õpetajate Vastastikune Abiandmise Selts“, kes koondas oma lipu alla üle kahesaja õpetaja kogu Eestimaalt, kirjastas eestikeelseid raamatuid, asutas Tallinnas õppivaile õpetajate lastele ühiselumaja ja hoolitses muiski suhteis õpetajate ainelistest ja vaimsetest huvide eest; aga mis veel väärtuslikum — Selts äratas õpetajais ühistunde ja võimaldas neile tegutseda organiseeritult ajal, kus selleks olid piirid kitsad. Kui aga ühistöö piirid avardusid, olid õpetajad juba ette valmistatud isetegevusele ja see on tulnud kasuks õpetajaile ja koolile. 1905. aasta novembri alul kirjutas Konstantin Päts „Teatajas“: „Me nõuame, et kellelgi õigust ei pea olema meie käest seda ära võtta,

mis loodus meile ise on jaganud — meie keelt. Üldine rahvakool, see on ideaal, mille poole riigi koolipoliitika peab püüdma“. Need olid tol ajal julged ning paljunõudlikud sõnad. Need nõuded teostusid alles iseisvas Eestis. 30. novembril 1918 deklareeris Eesti Ajutine Valitsus muu seas: „Rahvahariduse alal on Ajutine Valitsus sunnitud kõigepealt venestamise ja saksastamise katsed lõpetama. Koolid tuleb seada rahvuslisele alusele. Rahvakooli aluste laiendamise eeltööd võetakse kohe käsile selles sihis, et üldist, sunduslikku ja tasuta rahvakooli pikema õppeaja ja laiema kavaga teostada. Kutsekoolide asutamiseks tahab Ajutine Valitsus kõige laiemat toetust anda“. Me teame, et Ajutise Valitsuse juhiks oli praegune Riigivanem Konstantin Päts.

Viiks pikale, kui tooksin veel näiteid, kuidas härra Riigivanem on alati avara pilgu ja sooja südamega suhtunud koolile ja haridusküsimustele, kuid tooduistki jätkub selleks, et me pedagoogid tohime pidada härra Riigivanemat omaks inimeseks, nagu sellele pretendeerivad põllumehed, töösturid, advokaadid, kaitseväelased, meremehed ja teised meie elukutselised formatsioonid.

Teil, lugupeetud koolijuhatajad, ühes oma kaastöötajatega-õpetajatega on täita suured ülesanded: teie peate varustama oma õpilasi vajalikkude teadmiste ja oskustega, aga mis veel tähtsam, teie peate, töötades käsikäes lastevanematega, aitama kasvatada riigile terve ja teovõimsa, ausa ja kohusetruu, elurõõmsa ja sobiva noorsoo, kes mõistaks lugu pidada endast ja oma rahvusest, ning kes kalliks peaks oma kodumaad, mille muld meid ja meie esivanemaid on toitnud ja mille eest kui kallima päranduse eest ohvriks on toonud tervise ja elu meie vanemad ja õed-vennad vanemaist ajaloo päevist nüüdseni.

Raske on see ülesanne, aga suur ning ilus ja väärt seda, et anduda sellele tööle kogu oma vaimujõuga. Usun, et meie õpetajais edasi elab endine eesti õpetajate idealism, hingeline andumus tööle, nagu seda on olnud õpetajail, kes raskeil aegadel on olnud valgustajaiks ja teenäitajaiks meie rahvale, mitte ainult otseste kohuste täitmiseega koolis, vaid väsimatute seltskonnategelastena sõna parimas mõttes.

Kasvatada ei saa üksi sõnaga, vaid tööga ja teoga. Et kasvatada teoga, peab kasvataja nõnda elama ja töötama, et kasvandik tas näeks endale eeskujut. Elav eeskuju on suurim kasvataja. Nõnda on seda mõistnud ka meie seaduseandja, kui ta õppejõudude teenistuse seadusesse mahutas nõude, et õpetaja tegevus ja käitumine õppeasutises kui ka väljaspool õppeasutist peab olema kasvataja kõrge kutse kohane.

Et kasvatada noortest Eestile tublisid isamaalasi, peavad õpetajad iseendid tundma sügavate eesti isamaalastena, oma rahvaga ühespüüdjatena ja üheskannatajatena. Sääraseks õpetajaks peab kasvama, peab ennast kasvatama. Ka selleks on vaja eeskujusid. Ons meil neid? Õnneks leiame mineviku eesti õpetajate peres hiilgavaid ja sütitavaid eeskujusid, kes kogu oma jõu pühendasid eesti rahva teenimisele. Nendest nimetaksin Johann Voldemar Jannsen'it, kes õpetas eesti rahva lugema ja laulma, kes andis eesti rahvale riigihümni sõnad; Holstre Pulleritsu koolmeistrit Jaan Adamson'i, kes saunamehe pojast kehvades oludes kasvanud oli ärkamisaja silmapaistvaim tegelane, esimene vanavarakorjaja ja rahvusliku emakeelse kooli eestvõitlejana Eesti Aleksandri-kooli põhimõtte tuliseim levitaja; Abja koolmeistrit Jaan Jungi, kes oma kutsetöö kõrval

kaevas põrmu alt välja ja puhastas ajaloo tolmust meie muistse põlve mälestused. Teisi ületab eesti rahva iseteadvuse sütitaja Carl Robert Jakobsoni monumentaalne kuju, kes samuti kuulus õpetajate peresse. Ei puudu isamaa-armastuse ja rahvaga üheskannatamise hülgavad eeskujud ka uuelmal ajal. Meenutagem vabadussõja kangelast Julius Kuperjanovit, kes kriitiliseimal võitlusajajärgul ei kaotanud julgust, suutis sisendada võitlustahet teistelegi ja ohverdas oma noore elu isamaa vabaduse eest. Tuletame meelde eesti skautluse rajajat kalevlast Anton Õunapuud, kes esimeste hulgas astus vastu vaenlasele, Viru väerinnal raskesti haavatuks lauldes läks sidumispunkti, et mitte masendada teiste võitlejate meeletolu, ja vaevalt paranenud haavadest, ruttas uuesti võitlusväljale, kus langes tapluses isamaa eest. Ei saa nimetamata jätta Tallinna õpetajaid Johann Schmidt'i ja Elli Jõelehte. Esimene neist tegi läbi kogu vabadussõja esiteks pataljoni ülemana, pärast 9. polgu ülemana. Lahingus sai ta raskesti haavata, kuid paranenud, ruttas ta jälle võitlejate etteotsa, kaitses Narva linna kuni sõja viimse päevani, osutades oma rügemendiga suurt vaprust ja enesesalgavust. Elli Jõeleht oli vabadussõjas halastaja õena ennastsalgav haigete ja haavatute eest hoolitseja, tegi võitlusvägedega kaasa mitu sõjakäiku, kuni sõjaväljalt saadud nakkav taud murdis ta noore elu. Ta suri 24-aastasena.

Nende truude eesti rahva teenijate, rahva huvide eest võitlejate ja kangelaste nimedele võiks lisada palju teisigi, kuid te tunnete neid isegi oma ümbruskonnast — ilma minu nimetamatagi.

Eks Tallinna õpetajate röödu moodustumine ja sõjaretk isamaa ohtlikemal ajal ole ka elavaks tõenduseks, et praegunegi õpetajaskond on alati valmis isamaa teenimiseks ja kaitsmiseks.

Mitte selleks ei esitanud ma eesti rahva parimate poegade ja tütarde nimesid õpetajate perest, et õpetajad nendega võiks hüllata, ei, vaid selleks, et need suured nimed kutsuvad ja kohustavad ka praegust õpetajaskonda anduma riigi ja rahva teenimisele kõige oma jõuga, kõige oma hingega. Ei ole kõigile antud tegutseda silmapaistvalt ja jäädvustada oma nime suurte tegudega, kuid igaüks on kohustatud oma jõudu pingutama, kohusetruult, omakasupüüdmatult, ennastsalgavalt teenima oma riiki, oma rahvast puhta südametunnistuse ja parima arusaamise järgi. Alles siis suudavad eesti õpetajad kasvatada meie noorsugu tublideks riigikodanikkudeks, tublideks eestlasteks.

Kuigi Eesti Vabariik on rahvusriik puhtaimal kujul kui paljud teised riigid maailmas, on Eestis möödunud aasta rahvaloenduse järgi siiski ligi 12% vähemusrahvustest kodanikke, kes rassilise ühtekuuluvusega, ajalooliste mälestustega ja vaimse kultuuriga on seotud rahvastega, kes asuvad väljaspool Eesti piire. Kuidas peavad nende rahvuste noorte õpetajad-kasvatajad määrama oma tegevuse suuna ja sihid, et neid kooskõlastada oma riigi huvidega? Pean tähendama, et eesti rahvas, saades oma kätte riigi juhtimise, ei jälginud oma eelkäijate halba eeskujut. Juba Ajutine Valitsus deklareeris, et koolid tuleb seada rahvuslikule alusele. Põhiseadus kindlustas vähemusrahvuste noortele emakeelse õpetuse. Neist määrustest on riigivõim kinni pidanud vankumatult. Viimasel ajal kehtima pandud seadusi ja määrusi püütakse mõnelt poolt tõlgitseda emakeelse õpetuse kitsendustena, kuid see arusaamine on ekslik. Need mää-

rused ei takista emakeelset õpetust, vabastavad ainult vähemusrahvuste koolid teistest rahvustest laste kasvatamisest.

Vähemusrahvuste koolide juhatajad pidagu silmas: riik ootab, et ka neist meie noortest, kelle emakeeleks on meie kaasmaalaste keel, kellega sajadid oleme ühes elanud, kasvaksid inimesed, kes kõhelemata peavad Eestit oma kodumaaks, kes peavad teda kalliks ja kel on õige arusaamine kohustustest oma kodumaa vastu. Algusest peale peab iga kool kasvatama noori üksmeeles ja riiklikus ühistundes. Kõigi rahvuste noori tuleb juba koolis harjutada tundma end osana Eesti riiklikust ühiskonnast. Riigis vajalikku üksmeelt ja ühteheidmise vältimast tuleb noortele sisendada juba kooli seinte vahel, et see kujuneks nende iseloomu ja maailmavaate põhiosaks. Et mitmesse rahvusse kuuluvad kodanikud võivad tunda endid ühise riigi kodanikkude perena, selleks annab ilusat eeskju Šveitsi oma kolme rahvusse kuuluvate kodanikkudega.

Politiseerimisel ei ole kohta koolis, eriti algkoolis, kuid poliitikast ei pääse mööda ka kool. Kodanikuteadus on kõigi koolide õppekavas, kodanikuõpetus seletab aga riigikorda, puudutab sellega poliitikat. Õpetajad võivad olla ja peavad olema veendunud, et Eesti on demokraatlik vabariik, milles valitseb Põhiseaduses ettenähtud valitsemiskord. Seaduste andmine ja valitsuse organite tegevus toimub Põhiseaduse normide alusel ja korras. Juriidilised, sotsiaalsed ja majanduslikud küsimused lahendatakse vastavalt elunõudele ja riiklikele huvidele. Kodanikkude lõhenemine vaenulistesse rühmitustesse on ruumi annud üksmeelsele riigi ehituse ja tulunduslikule tööle. Me elame praegu suurt ülesehitamise aega meie riiklikus elus. Seda tuleb õpetajaskonnal mõista ja seda arusaamist sisendada õppivale noorsoole, et neist kasvaksid praegu toimuva riigi ja sotsiaalse ülesehituse töö väärilised jätkajad.

Rahvaste minevik on nende tuleviku määraja, olevik on vaid vaevalt märgatav piir lähema mineviku ja tuleva homse vahel. Tuleviku eeldused peituvad minevikus. Et ajada sihte tulevikku, peame tundma oma minevikku, peame teadma, mida me suudame teha, mida jõuame kanda ja milleks oleme võimelised. Kuni Eesti iseseisvuseni tuhnisid meie minevikus teiste rahvuste liikmed ega leidnud sealt pea midagi väärtuslikku. Eesti rahvast käsitleti vaid kui ajaloo objekti. Meil enestel oli raske pääseda ajaloo allikate juurde, ja kui pääsetigi ja sealt leiti mõnda väärtuslikku, siis oli selle avaldamiseks tuhat takistust. Sisendada noorsoole lugupidamist oma rahva mineviku vastu oli peaaegu täiesti võimatu. Mäletan, kuidas hakkas kihama kogu Toompea, kubernerite ametnikkond, kui Tallinna linnavalitsus, kes siis koosnes juba eestlastest, esitas kubernerile linnavalikogu otsuse kõrgema tütarlaste kooli muutmise kohta tütarlaste gümnaasiumiks ja ühes selle otsusega saatis ka uued õppekavad, kus ajaloo osas oli nimetatud eesti rahva ajalugu. Täie ametliku valjusega seletas tolleaegne kõrgema võimu esindaja, kuberner, et eesti rahval pole olnud oma ajalugu ega saagi olema, ja et mõtegi sellest on lubamatu. Ja muidugi kustutati eesti rahva ajalugu kooli õppekavast, kus õpilaste enamik oli eesti rahvusest. Õiglast valgustust ei leidnud eesti rahva minevik ka saksa rahvusest teadlaste poolt, keda peeti asjatundjaks meie maa mineviku kohta. Pole siis ime, et mõni eesti noor võõrdus oma rahvusest ja hakkas piiluma sinna poole, kus minevik oli

võõbatud hülgavaks ja kus tulevikus laud paistis olevat rikkalikumalt kaetud.

Need ajad on aga nüüd möödunud, möödunud jäädavalt! Meie minevikku uurivad nüüd meie omad teadlased ja teevad seda suure eduga. Oeldu illustratsiooniks mainin vaid, et Tartu ülikooliga seoses ilmunud ajalooliste uurimuste toodang oli vene ajastu lõppaastail, s. o. (1902—1913) üheteistkümne aasta vältel, 2859 lehekülge, millest Eesti ajaloole oli pühendatud vaid 323 lehekülge, aga juba iseseisvuse aja esimesel üheteistkümnel aastal, s. o. 1920—1931, ulatus ajaloo uurimuste kogutoodang 6364 leheküljeni ja sellest 4755 lehekülge käsitlevad Eesti ajalugu.

Ka ajaloolisele tööle oleme jõudnud lähemale ja selle valguses paistab eesti rahva ajalugu säärasena, et meil ei tarvitse oma minevikku hääbeneda, me võime kogunisti oma esivanemate vahvuse, sitkuse, mehe-meele, vastupanuvõime ja vabaduseiha üle olla uhked. Tõsi küll, meie minevik on olnud üldiselt kurb, kuid selle põhjuseks ei olnud meie esivanemate nõrkused, vaid meist sõltumatud asjaolud, nagu meie maa geograafiline asend, loodusvägede halastamatus ja rahvaste omavaheline alaline vaen. „Meie rahva raske mineviku põhjustajad on peamiselt sõjad, näljad, katkud. Nende vastu olime võimetud, nagu seda olid teisedki rahvad. Ei maksa meil pikalt peatuda ka nõndanimetatud orjaajal. Õigupoolest pole meie rahva minevik selle poolest palju erinenud teiste rahvaste minevikust, nagu seda näitavad uuemad ajaloolised uurimused.“*)

Seletades õpilastele meie rahva minevikku, peatugem pigemini meie ajaloo heledamail hetkil, kus sõjad ja viletsused meie rahvale mahti andsid jälle kosuda ja kus rahvas, majanduslike olude paranedes, hakkas nõudma vaimuvalgust. Meie rahva suurt elujõulisust kujutab Willem Reiman öieti, kui ta kirjutab: „Kas sa oled näinud õue kevadel? Eks olnud ta küll sõtkutud, eks olnud viimane murulapike mustaks tallatud, eks olnud rohu juurgi täiesti kadunud! Aga kas nägid mõni nädal hiljem? Kuis haljendas mu kodu õu, kui tüsedalt tärkas mahlakas rohi, kuis kattis roheline vaip kõik endist musta tallermaad“.**)

See on pilt ja kuju rahvast, kes on vahva vastupanemises, vahva kannatamises, vahva lootmises, vahva võitluses. Mitu korda on sõda veerandsada-aastate kaupa meie maad sõtkunud, katk teda laastanud, nalg teda suretanud — üksainus kõrb Narva jõest Väina jõeni, „kus koer ei haukunud, kus kukk ei laulnud“, ja mõni aasta hiljem lõi ta jälle õitsma. Eks selle õitselepuhkemise tunnistajaks ole meiegi põlv. Pika sõja ajal väljakurnatud ja vaenlaste poolt laastatud maa on jälle õitsele lõõnud. Meie põllumajandus annab saaki rohkem kui kunagi varem. Oma elu korraldamisel oleme jõudnud edasi. Ja milliseid edusamme oleme teinud vaimse kultuuri, hariduse alal. Kuueaastane üldine sunduslik algkool on saanud tõsiasjaks, keskkooli asutati sellisel määral, et tekkis vajadus nende koondamiseks; kutseharidus, mida meil enne iseseisvust pea polnudki, teeb suuri edusamme. Ja kuipalju on arenenud lühikesel iseseisvuse ajal meie kirjandus, kunst, teaduslikud uurimused kodumaa tundmaõppimise alal. Ajaloolised uurimused, mis on sooritatud iseseisvuse ajal, lasevad paista meie mineviku õiglaselt ja meeldivamas valguses. Selles suunas on revideerimisel ka meie koolide õppekavad.

*) J. Roos, Iseseisvuse päevaks, Tallinnas 1935, lk. 6.

***) W. Reiman, Eesti kodu, Jurjevis (Tartus) 1894, lk. 22.

Meie rahvas on elujõuline, ja niisuguse rahva päralt on tulevik. Seletage meie noortele, et meie tulevik on paljutöötav ja täis arenemise võimalusi. Seepärast võib meie noorpõlv vaadata tulevikku julgelt ja lootusrikkalt.

Need on juhendid õpilaste meelsuse kasvatamiseks. Aga juba oma kõne alguses ütlesin, et õpetajad, töötades käsikäes lastevanematega, peavad aitama kasvatada riigile terve ja teovõimse noorsoo. Arusaadav, et terve noorsoo kasvatamine ei olene ainult koolist, vaid siin on otsustavama tähtsusega pärilikkus, kodune kasvatus, lapse elutingimused väljaspool kooli, kuid koolil on siin süiski täita tähtsaid ülesandeid, et lapsed areneksid harmooniliselt nii kehalises kui ka vaimses suhtes. Selleks peavad koolil olema vastavad ruumid ja seaded. Tervishoiu nõuete seisukohast kooliruumid peavad olema kuivad, soojad, valged ja küllaldase õhumahu ning -vahetusega. Vene ajast pärandas algkool sääraseid ruume vähe, eriti algkool maal. Ja see ongi arusaadav, sest esiteks ei pandud tol ajal suurt rõhku koolimajade vastavusele tervishoidlikele nõudeile, teiseks oli algkooli kursus tol ajal kolmeaastane, ja ruumid, mis rahuldasi kolmeaastast algkooli, osutusid kitsaiks kuueaastasele koolile. Sellepärast oli Vabariigi Valitsusel kooli alal üheks esimeseks mureks otsida teid koolimajade küsimuse lahendamiseks. Tähtsaim samm sel alal oli koolimajade ehitusfondi asutamine aastal 1922, millise mõtte algatajaks oli kadunud haridusminister Heinrich Bauer, keda heatahtlikult ja mõjuvõimsalt toetas tolleaegne ja praegune Riigivanem Konstantin Päts. Koolimajade ehitusfondist on antud laenu koolide ülalpidajaile omavalitsustele üle nelja miljoni krooni. Ehitusfondi abiga ja ka omal jõul on omavalitsused püstitanud või ümber ehitanud 323 ajakohast algkooli maja. Nendele lisaks on algkoolid saanud tarvitamiseks maareformi teostamise tagajärjel 222 endist mõisa härrastemaja. Sellega ei ole aga koolimajade küsimus kaugeltki veel lahendatud, vaid riigil ja omavalitsustel tuleb edaspidigi kanda kulusid, et rahuldada vajadust tervishoidlikele ja pedagoogilistele nõuetele vastavate kooliruumide järele.

Uute koolimajade ehitamise kohta on kuuldavale tulnud etteheiteid, et mõned neist on ehitatud liiga suured. Võib ju olla, et mõnel puhul haridusromantika ajajärgul on liialdatud. Selle vabanduseks võib aga ütelda, et koolimaju ei ehitatud mitte tänaseks-homseks, vaid hästi ehitatud ja hoitud maja püsib ja peab püsima sada aastat ja meie usume ning loodame, et meie rahva arv kasvab. Siis need majad täituvad kõik õpilastega ja praegused suured ruumid osutuvad kitsaikski. Viimasel ajal, alates 1930. aastast, on Haridus- ja sotsiaalministeerium hakanud kutsuma omavalitsusi tagasihoidlikkusele koolimajade ruumide suuruse suhtes ja aastal 1933 saatis ministeerium koolivalitsustele projektid, mille järgi koolimaja võib ehitada järk-järgult, selle järgi, kuidas tekib vajadus ruumide laiendamiseks.

Uute koolimajade puuduseks mõnes kohas on, kahjuks, asjaolu, et kooliülalpidajad, eriti maal, ei ole viinud koolimaja ehitust lõpule. Maja seisab aastate viisi väljast vooderdamata, seest krohvimata, seinad sageli takutamata, ukсед, aknad järele aitamata, mille tõttu majad on külmad. Maailma ei jõua keegi soojaks kütta. Nende puuduste kõrvaldamiseks katsub Haridus- ja sotsiaalministeerium ühes Sise- ja Teedeministeeriumiga avaldada mõju ja lugupeetud koolijuhatajad katsugu omalt poolt

mõjutada kohalikke omavalitsuse tegelasi, et nad püüaksid neid puudusi kõrvaldada oma laste ja eneste huvides, sest majad, mis ei pea sooja, on ohtlikud laste tervisele, ja nende ülalpidamine nõuab palju kulu juba üksi ruumide kütmise alal.

Kooliruumide mahu puuduste kõrvaldamine ei kuulu aga koolijuhatajate ja õpetajate võimupiiridesse, kuid mille eest õpetajad, eeskätt koolijuhatajad, võivad ja peavad hoolitsema, see on puhtus ja kord kooliruumides; ma ütleksin veel — ka nende kaunistamine eest tuleb kõigiti hoolt kanda. Kord ja puhtus peavad valitsema kooliruumides. Selleks ei tule peljata vaeva, selleks tuleb leida aega. Teie olete teinud suure töö laste kasvatusel alal, kui te jõuate neile sisendada puhtustunnet ja äratada neis arusaamist, milline tähtsus on korral ja puhtusel inimeste ühiselus. Armastus puhtuse ja korra vastu peaks muutuma niivõrd õpilaste iseloomu pärisomaduseks, et nad viiksivad selle koolist kaasa oma ellu, oma elamutesse.

Laste esteetilise kasvatusel suhtes on kooliruumide kaunistamisel suur tähtsus. See ei nõua igakord ka suuri kulusid, küll aga hoolt, armastust ja kunstimaitsset. Mõni pildike seinale, mõnikord õpilaste eneste joonistatudki, lilled aknal, kui palju teevad nad klassitoa kodusemaks, armsamaks, hubasemaks! Ilusat eeskujut selleks leiavad õpetajad meie vennasrahva soome koolidest, kus sagedasti puhtaid klassitube ehivad õitsvad lilled akendel. Kui see on võimalik Soomes, kus soojust vähem ja päikest vähem, siis peaks see olema võimalik ka meil.

Ei ole vaja katta kogu klassi seinu piltidega. See mõjub tüütuvalt. Täiesti ebaesteetiliselt mõjub, kui lastakse kuude kaupa rippuda klassi seintel inimese füsioloogia ja lahastatud loomade pilte ja tabeleid, kus kujutatud inimese või loomade siseelundeid, või esimese arstiabi andmise võtteid. Klassituba ei tule muuta anatoomiakabinetiks. Klass on küll õppetöö laboratoorium, aga ta on ka õpilaste eluruum ligi poole nende ärkvelolemise ajast päevas, ja inimese või looma füsioloogia pildi vaatlemine ei arenda kunstimaitsset. Ja eksivad need, kes arvavad, et niisuguste piltide alaline vaatlemine kinnistab õpilaste mällu nähtud esemete kuju ja nende funktsioonid. Ei, see väsitab tähelepanu ja jääb mõjuta, küll aga rikub see maitsset. Otstarbekohasem on näidata mainitud pilte seoses õppekäiguga, isegi korduvalt, ja siis panna need jälle õppevahendite hoiupaika.

Ma olen laskunud koolitoota korrastuse piasiasjadesse, aga sellel on õpilaste esteetilise kasvatusel suhtes suur tähtsus, ja selles suhtes sagedasti patustatakse. Koolitubade kaunistamine ei mõju mitte ainult esteetiliselt, vaid kasvatab õpilasi ka patriootiliselt. Pildid meie kodumaa kaunimaist kohtadest, meie ajalooliste isikute ja riigi ning seltskonna tegelaste pildid, kas ei ärata need laste tähelepanu ega tekita neis juba iseenesest soovi õppida tundma neid inimesi ja kohti? Õpivad lapsed neid tundma, hakkavad nad ka lugu pidama kodumaast ja ta tegelastest, hakkavad kalliks pidama ja armastama oma isamaad ja austama ta suuri tütreid ning poegi.

Niisama suur tähtsus kui kooliruumide kaunistamisel, on ka koolimaja ümbruse kaunistamisel. Kas ei näe meie praegu veel sageli kurba pilti, et koolimaja seisab lagedal nagu karp, ja ta lähedal mõni üksik kidur puu, või pole sedagi. Hoopis teissugune on pilt, kui kooli aeda, õue ja mänguplatsi varjab külmade tuulte eest põhjast ja idast tumeroheline, rahulik okaspuude hekk, läänest kaunistavad kooli ümbrust

meie suurepärased lehtpuud, nagu kastan oma õite rikkusega kevadel, vaher oma värviküllusega sügisel, kask või pärn oma pehme rohelisega, majesteetlik tamm. Kas ei mõju kasvatavalt, kui kevadisel kooliajal kooliaedu ehivad õuna-, pirni-, ploomi- ja kirsipuud valgeis mõrsjaehteis, või kas ei ole meeltülendav, kui sügisel „viljapuude okste otsas hiilgvad anded iluga“? Või kas ei meelita lapsi vahest suvelgi tulema kooli kooliaeda ja ümbrust korraldama, kui neile nende katsepeenrailt roheliste lehtede alt vastu naeratab magus maasikmari ja neid tervitavad lillepuhmad? Kas ei võida see koolile poolehoidu ka lastevanemais?

Ma ei hakka üksikasjaliselt käsitlema kooli aedade asutamise ja koolimajade ümbruse kaunistamise küsimust, ütlen ainult, et see asi hakkab võtma tuult tiibadesse: mitmes koolis on asutud asja juurde juba tõsise innuga; on näha juba tulemusigi. Tallinna pedagoogium on lasknud välja oma aiandusharust kaks lendu noori õpetajaid, kes omavad teadmisi ja oskusi aianduse alal, mitmed maakoolivalitsused on kutsunud neid tagavaraõpetajaiks ja aiandus-instruktooreiks, kellena nad annavad nõu ja juhatusi ka kooliaedade asutamisel. Aianduse alal on meil ilmunud mitu sisukat raamatut ja avaldatakse ajakirjades vastavaid artikleid. On asutatud kooliaedade korraldamise nõuandekohad Tallinna ja Tartu pedagoogiumi juure. Usun, et asi edeneb ja annab häid tulemusi. Me kõik soovime, et tulevas Eestis ei oleks ainustki inimelamut, mis ei oleks varustatud viljapuuaiaga, piiratud ilupuude ning põõsastega ja kaunistatud lilledega. Siis võime ütelda: „Ilus oled, isamaa!“ Kui kool selleks aitab kaasa, siis on ta suure töö teinud meie noorsoo kasvatamises, Eesti kodu kaunistamises.

Ma peatuksin veel pisut kooliruumide ühe osa, s. o. kooli-internaatide juures. Seaduseandja on pannud kehtima nõude, et õpilastele, kelle koolitee pikkus on üle kolme kilomeetri, peab olema korraldatud internaat. Meie liiklemise ja ilmastiku olude juures ei või nõuda väikestelt meestelt ja tüdrukukestelt, et nad oma raske riikliku ülesande — koolikohustuse täitmisel, käiksid igapäev pikka kooliteed sügisel pimeduse ja poriga, talvel tuisu ja külma, kevadel suurveega. Kooliajaks muutub kool paljudele lastele teiseks koduks.

Möödunud aasta novembrikuus kogutud andmeist nähtub, et meil 1123 maa-alkkoolist 411 koolis olid internaadid. Neis elas novembrikuus 3844 õpilast. Talvisel külmal ajal õpilaste arv internaatides harilikult tõuseb ja nüüd kasutab internaati arvatavasti ligi 10.000 õpilast, s. o. üle 10% maa-alkkoolide õpilaste üldarvust (83.991). See arvude suhe näib olevat üsna konstantne, sest ta figureerib ka eelmiste aastate ankeet-andmete kokkuvõtetes. Arvulise ülevaate maa-alkkoolide õpilaste internaatidest annab allpooltoodud tabel, mis koostatud 1934. a. 9. novembri andmete järgi.

Kui rääkisin puhtusest ja korrast, ilust ja hubasusest klassitubades, siis on see maksev samal määral internaadi ruumide kohta. See on ka tänuulik ala, kus saab õpilasi rakendada isetegevusele ja vastastikkusele abistamisele õppejõudude juhtimisel ja seega süvendada sotsiaalset kasvatust, arendades õpilastes ühistunnet. Aga mis veel tähtsam — internaatides tuleb hoolitseda laste toitlustamise eest. Ei saa kõneleda terve noorsoo kasvatamisest, kui lapsed oma õrnas nooruses aastat kuus on sunnitud nädalate viisi näsima kuiva leiba, mis neil ühes vähese kõrvasega

Maad linnadeta	Algkoolide arv	Õpilaste arv 9. XI 34.	Internaatidega koolide arv	Õpilaste arv internaatides 9. XI 34.	Ühissöögiga internaatide arv
Harjumaa . . .	118	8498	49	909	24
Järvamaa . . .	71	4782	23	347	9
Läänemaa . . .	103	6697	33	676	20
Petserimaa . . .	89	7624	3	101	2
Pärnumaa . . .	98	7434	60	1239	14
Saaremaa . . .	79	5805	18	319	9
Tartumaa . . .	169	12441	62	1212	5
Valgamaa . . .	31	2684	22	545	3
Viljandimaa . . .	75	5266	65	2040	43
Virumaa . . .	175	11412	44	565	14
Võrumaa . . .	100	8325	32	891	—
Kokku	1108	80968	411	8844	143

esmaspäeval kaasa antakse. Rõõmustaval viisil on mitmes koolis laste toitlustamise küsimus lahendatud õnnelikult: internaadis on korraldatud õpilastele ühissöök, mis võimaldab lastel saada kaks korda, isegi kolm korda päevas sooja sööki ja mitte suurte kuludega, mis seejuures osaliselt tasutakse lastevanemate poolt natuuras. Kuid laste toitlustamise küsimus ei ole lahendatud üle maa ühtlaselt. On maakondi, kus see küsimus on korraldatud enam-vähem rahuldavalt, teistes näib see küsimus olevat alles päris söödis. Igakord ei ole siin põhjuseks majanduslikud olud. Nõnda näeme, et Läänemaal, mida ei saa pidada meie jõukamaks maaks, on 33 internaat ja 20-nes neist on korraldatud ühissöök; selle vastu Tartumaal, mis ei kuulu kehvemate hulka, on 62 internaadis ühissöök korraldatud kõigest 5 internaadis, Võrumaal ei ole ühissööki üheski internaadis, kuid internaat on olemas 32 koolis. Ta naabruses Petserimaal on küll kõigest 3 internaat, aga kahes neist on korraldatud ühissöök.

Internaatides viibivate õpilaste toitlustamise ja nende elu korraldamise küsimus on niivõrd tähtis, et sellele tuleb osutada tõsiselt tähelepanu, ja kus see ei ole lahendatud rahuldavalt, tuleb kohalikul koolivalitsusel ja koolinõunikul, aga eeskätt teil, lugupeetud koolijuhatajad, ja teie kaastöötajail õpetajail panna käed külge ja asi viia liikvele. Siin tuleb leida ja luua tihe kontakt lastevanemate ja laste kasvatajate, kooli ja kodu vahel. Mõne õpilase kehvus ei tohiks olla takistuseks ühissöögi korraldamisel, sest siin peab appi tulema kooli hoolekogu, ja kui tal ei ole kasutada oma summasid, siis tarvitagu selleks osaltki krediiti, mis antakse kehvemate õpilaste toetamiseks riigi poolt. Meie kasvava noorsoo, meie riigi tuleviku huvides peame leidma tee ja vahendid, et meie noorsugu võraks terveks ja tugevaks inimpõlvaks.

Oma lühikeses kõnes olen nii ühel kui teisel puhul rõhutanud tiheda sideme pidamise vajadust kooli ja kodu, õpetajate ja lastevanemate vahel. Meie seadused näevad ette seesuguse koostöö: lastevanemate esindaja kuulub kooli õppenõukogusse, nende esindajad on kooli hoolekogus, kooli ja kodu vahel lähema ühenduse loomiseks on seaduses ette nähtud lastevanemate koosolekud. Õpetajail ja eeskätt koolijuhatajail on ülesandeks täita need seadusenormid väarika sisuga, liita seaduses ettenähtud insti-

tuudid kooli elavaks organismiks. Pidage meeles, lugupeetud koolijuhatajad, et teie töö on raske, kui te ei leia ühist keelt lastevanematega, teie kasvatustöö on viljatu, kui kodu seda kisub maha, mida ehitab kool. Püüdke oma valgustavat ja kasvatavat mõju avaldada ka laste kodule, selgitage lastevanemaile kasvatusküsimusi, ja te leiате neis endale heatahtlikke kaastöötajaid.

Teid, lugupeetud koolijuhatajad, arvatavasti huvitab keskkhariduse reformi küsimus, ma aga ei saa selles küsimuses laskuda üksikasjadesse. Ütlen ainult nii palju, et see reform oli vajalik keskkhariduse süvendamiseks; ta ei eita ühtluskooli põhimõtet, ei hävita algkooli terviklust. Uue keskkooli I klassi astus käesoleval kooliaastal ümmarguselt 1400 õpilast, algkoolide V-ndais klassis aga õpib edasi 20.000 õpilast; see tähendab, et lahkus algkoolist keskkooli umbes 7% õpilastest. See kahanemine on vaevalt märgatav. Algkooli kuue klassi lõpetajaile kindlustatakse edasiõppimise võimalused.

Oma tänases sõnavõtus ei puuduta ma ei õppetööd, õppekavu ega metoodilisi küsimusi. Nende küsimuste käsitlemine kuulub koolitegelaste töötubadesse ja nende kaalumise väiksemaarvulisile eriteadlaste koosolekuile. Võin vaid ütelda, et algkooli õppekavad on revideerimisel ja nad kooskõlastatakse rahvusliku kasvatuse põhimõtetega ning selgunud elunõuetega. Mis on liigne, jäetakse välja; mis puudub, sellega täiendatakse kehtivaid kavu. Suurte põhjalikkude muudatuste järele ei näi aga olevat vajadust.

Lugupeetud kuulajad, õpetaja-kasvataja töö ja ülesanded on suured ja tähtsad. Ta peab kasvavale noorsoole üle andma vanema põlve kultuuri saavutused, kõlbelised ja usulised veendumused, vajalised oskused. Ta peab äratama oma kasvandikes lugupidamist vanemate generatsioonide töö vastu ja kindlat tahet seda tööd jätkata.

Et neid ülesandeid täita, peab õpetaja-kasvataja olema avara mõistuse ja sooja südamega laste sõber, tubli isamaalane, õige rahvuslane. Inimene, kes on tõmbunud enesesse, on kibestunud, kes taotleb vaid oma hüvesid, ajab taga lõbusid, on ükskõikne üldiste huvide vastu, ei jõua enese üle valitseda, ei kõlba õpetajaks-kasvatajaks. Niisuguseil isikuil, kui nad ongi sattunud õpetajate perre, tuleb otsida teist ala, kus neilt ei nõuta õpetaja kõrge kutsega seotud kvalifikatsiooni. Kui nad ei taipa seda teha ise, siis õppe- ja kasvatustöö järelevalve organite kohtus on neile seda meelde tuletada, ja kui nad ei suuda tõusta oma kutse kõrgusele, siis juhtida nende tegevus teisele alale.

Olen õnnelik, et võin konstateerida, et meie koolis töötaval õpetajaskonnal on talt nõutavaid omadusi suurel määral. Soovimata erandid on üksikud. Nende korralekutsumiseks ei jäta ma kasutamata mulle seadusega antud võimu ja täidan kohustused, mis mulle on usaldatud.

Teile, lugupeetud koolijuhatajad, soovin jätkata oma tööd endise energia ja innuga selles teadmises, et te võtate osa riigi ülesehitamise suurest tööst.

Ühtlasi loen oma armsaks kohuseks avaldada teile ja teie kaudu kogu meie õpetajaskonnale südamlikku tänu selle töö eest, mida te olete teinud Eesti noorsoo kasvatamisel. Andke edasi see tänu teie kaastöötajaile-õpetajaile!

Koolijuhatajad
Jakob Westholm, August Schulzenberg ja Paul Pedisson
in memoriam

Jakob Westholm †
11. V 1877 — 9. III 1935.

Paul Pedisson †
25. IX 1890 — 14. III 1935.

August Schulzenberg †
11. III 1891 — 14. III 1935.

Lühikese aja kestel on Eesti kooliperet tabanud raske kaotus: käesoleva märtsikuu 9. päeval sulges silmad igavesele unele pärast pikka piinarikast haigust tüse koolimees J. Westholm'i poeglaste erahumanitaargümnaasiumi asutaja ja direktor Jakob Westholm Tallinnas ja sama kuu 14. päeval lõpetas ootamatult oma maise tee Viljandi maakonna Põltsamaa ühisgümnaasiumi kauaaegne direktor August Schulzenberg ja Kadrina algkooli juhataja Paul Pedisson.

Jakob Westholm sündis 11. mail 1877 Virumaal Palmse vallas, sai alghariduse Palmse ministeeriumikoolis ja astus 1894 aastal Tartu õpetajate seminari, mille kursuse lõpetas aastal 1898. Õiendas küpsuseksami Tallinnas Nikolai gümnaasiumis ja õppis Tartu ülikoolis 1909—1915 õigus- ja mõtte- teadust. — Oma tegevust koolipõllul algas J. Westholm Võrumaal Vana- Antsla Lusti koolis, kus töötas 1898/99 kooliaastal, siis oli õpetajaks Viru- Nigula kihelkonna koolis 1899—1902, Kolga ministeeriumi koolis Harjumaal 1902/03 kooliaastal. 1903. aasta sügisel asus ta Tallinna Väikelaste eest Hoolitsemise Seltsi algkooli õpetajaks, millise kooli omanikuks sai aastal 1907. Varsti muutis ta kooli progümnaasiumiks ja aastal 1914 Jakob Westholm'i poeglaste erahumanitaargümnaasiumiks. Peale pedagoogilise tegevuse on J. Westholm elavalt osa võtnud ka seltskondlikust ja poliitilisest tegevusest. Ta oli Asutava Kogu liige ja abijuhataja ja 1., 2., 3. ja 4. Riigikogu liige. Aastal 1919 oli ta

lühikest aega Haridusministeeriumi keskkoolide-osakonna juhataja. Peale selle võttis ta juhtivalt osa paljude organisatsioonide tegevusest.

Oma kooli suutis J. Westholm tõsta silmapaistvate tasemele nii õppe- ja kasvatustöö korralduse kui ka varustuse poolest õppevahenditega ja seadetega. Kooli saatus oli tal südameasjaks ka ta pikal haiguse ajal ja ta on, nagu kuulda, hoolitsenud, et kool võiks oma tööd jätkata senises vaimus sihtasutusena.

Tubli, tugeva ja aateline töömehe murdis maovähk, mis võttis talt töötamise võimaluse juba läinud aasta septembrikuus. Jakob Westholm'i mälestuseks jääb ta töö eesti kooli rajamisel ja ta hästi korraldatud pererikas kool, kes ühes lahkunu omaste ja sõpradega sügavasti leinab oma vara lahkunud asutajat ja sooja südamega esteeti-juhatajat.

August Schulzenberg sündis Tartumaal Kudina vallas 11. märtsil 1891. Algkooli järele õppis Tartu õpetajateseminaris, mille lõpetas 1911 aastal. Oli selle järele kolm aastat õpetajaks Põltsamaa kihelkonnakoolis. Pärast seda astus Tartu õpetajate-instituuti, mille lõpetas aastal 1919 Venemaal, kuhu mainitud õppeasutus oli evakueeritud. Sama aasta sügisel ta valiti Põltsamaa ühisgümnaasiumi õpetajaks, järgmisel aastal inspektoriks ja pärast Fr. Saueri lahkumist direktori kohalt kooli direktoriks 1920. aasta 1. augustist, millisel kohal töötas kuni surmani.

Oma vastutava kutsetöö kõrval leidis A. Schulzenberg võimalusi anduda ka seltskondlikule tegevusele. Oli kauemat aega kohaliku hariduseltsi esimees, samuti juhatuse esimees Põltsamaa Õpetajate Ühingu. Aastal 1920—1931 oli Põltsamaa Ühispanga nõukogu liikmeks ja esimeheks ning selle järele juhatuse liikmeks kuni surmani. Lahkunu oli tuntud häa kõnemehehena ning delikaatse ja häatahtliku inimesena.

Kohusetruud kooli- ja seltskonnategelast tabas surm ootamatult: ta suri südamerabandusse koduteel gümnaasiumi lähedal. Lahkunud leinama jääb abikaasa kahe alaealise lapsega, ta arvurikas õpilaspere ja kaastöötajad.

Paul Pedisson sündis Viljandimaal Riidaja vallas 25. sept. 1890 põllutöölise pojana. Õppis Lõve vallakoolis, Helme kihelkonnakoolis ja Tartu õpetajate seminaris, mille kursuse lõpetas 1912. Sama aasta sügisel asus koolitööle Kadrina Hariduse Seltsi kooli, kus töötas kolm aastat õpetajana ja 1915. aastast kuni surmani Kadrina algkooli juhatajana. Paul Pedisson oli haruldaselt tööjuline, tarmukas inimene. Oma koolitööd tegi ta eeskujulikult, mille eest Haridusministeerium tõstis ta 1925. aastal palgaastmes. Energiline ja mitmekülgne oli ta tegevus ka omavalitsuse ja seltskondliku töö alal: 1919. aastal oli ta Virumaa haridusinspektor, Viru maanõukogu liige II koosseisus, Virumaa haridusnõukogu liige, Undla vallavolikogu liige 1919 aastast saadik, Kadrina Õpetajate Seltsi esimees, Virumaa Õpetajate Liidu ja Eesti Õpetajate Liidu juhatuse liige, Kadrina Hariduse Seltsi eestseisuse liige ja raamatukogu juhataja, kaitseliidu Viru maleva juhatuse liige ja Kadrina malevkonna pealik.

Tugeva väsimata töömehe viis hauda lühiaegne peaaegu põletik. Leinama jäid abikaasa alaealise pojaga, suurearvuline koolipere, kaastöötajad ja laialdane ning mitmekülgne tutvuskond.

G. Ollik.

Õppe- ja kasvatustöö lähendamisest õpilasele.

A. Kurvits.

(Lõpp).

Näide 4. — Individuaalse tööviisi rakendamise kohta. Loodusloo tund V ja VI kl. Koolinõuniku tundi ilmudes töötavad õpilased vaikselt tööjuhiste järgi, lahtised õpperaamatud laual. Pilte ja muid esemeid loodusloo alalt klassis ei ole. Õpetaja istub vaikselt toolil erapooletuse ilme näol. V kl. õpilased vastavad trükitud tööjuhiste järgi küsimustele „kanamuna“ koosseisu ja omaduste kohta. Üks õpilane istub tööta ja seletab koolinõuniku järelepärimisel, et ta ei tea mida ja kust kohast peab kirjutama.

Õpilaste töövihke kontrollides ilmnes, et nad olid korrigeerimata. Ühe keskmise õpilase vihus leidsin vastuseid: raud leidub vabas looduses; rauamaagi nimetus on magneetiliste omadustega.

VI kl. vastas küsimustele mimeografeeritud lehtedelt samuti lahtise õpperaamatu järgi.

Kontrollisin, kas õpilased ka mõistavad seda, mis nad on kirjutanud oma vihkudesse. Selgus, et õpilaste mälu looduslooliste teadmiste alal oli puhas paberileht. Tekib kahtlus, kas säärase tööviisi juures ka õpetaja ei vabane teadmise vaevast oma õppeainete alal.

Ei vaja tõendamist, et sellises tunnis patustati kõigi meie 10 punkti vastu.

Mõni lugupeetav lugeja ehk arvab, et sääraseid ridu võib kirjutada ainult tuline kooliuuenduse vastane. Enesekaitseks julgen tähendada, et arvan ennast kuuluvaks nende pedagoogide hulka, kes tunnevad suurt muret ja sügavat valu meieaegse kasvatus ja õpetuse puuduste pärast, mis esinevad mitte üksi meil, vaid ka mujal.

Kuid siiski usun, et ligineb aeg, mil suudetakse võita ja kõrvaldada raskemad vead ja puudused kasvatuses ja õpetuses. Asi hakkab radikaalselt ja sihikindlalt paranema siis, kui me jõuame teha enesele mõistetavaks, et kasvatus ja õpetuse peaülesanne on õpilase võimete meetodiline arendamine, s. o. me peame mõistma, et õpilase vaimne vastuvõtu aparaat (kui on lubatav säärase võrdlus) ei ole mitte veel kujunenud ega valmis meie poolt pakutavate teadmiste omandamiseks, vaid et seda aparaati peame arendama õppe- ja kasvatustöö õige korraldamise kaudu. Siin seisabki väite põhjendus, et õpetus peab seisma kasvatuses teenistuses, et iga õpetus pole veel isenesest arendav. Siin peituvad meieaegse pedagoogika sügavamad raskused ja eksimuste põhjatu allikad, siia on maetud pedagoogiline aatom, mille purustamine avab meile suured energia tagavarad individuaalseks ja sotsiaalseks kasvatuses, mis annab julgust pedagoogidele ja nende kasvandikkudele. Meie aeg vajab vaimset ja moraalselt julgust enam kui endised ajad.

3.

Tegelikud õpetajad vaidlevad p. 8 esitatud nõudmiste tõlgitsemise ja selle teostamise võimaluste vastu: õpetaja on ülepeakaela koormatud tundidega, kirjanditega, seltskonnatöödega jne. Kust võtab ta aja töötamiseks õpilastega ja nende tööviisi uurimiseks väljaspool klassitööd? Ometi on siin esitatud näpunäited suunatud teede ja abinõude otsimisele ka õpetaja töökoorma ja tööpinge vähendamiseks ja tema töö rõõmu loomiseks. Õppetöö lähendamine õpilasele tähendab õpilase aitamist oma jalule ja tema liikuma-

panemist oma jalul vastavalt p. 3 esitatud põhimõttele. Kui me ei püüa või ei suuda õpetada ja harjutada õpilast töötama iseseisvalt ja enesevastutavalt, siis peame vedama teda kogu aeg nagu oheliku otsas, hoidma teda igal sammul jalgadel ja ise vastama klassis oma küsimustele. See töö on veel väsitavam ja närve söövam kui õpilase aitamine iseseisvale tööle.

Õpetuse sisu lähendamine õpilasele tähendab kõigepealt tema arusaamise ja huvide kohast probleemide ülesseadmist ja õppeteemade selget piiritlemist. Õpilane vajab igas tunnis selgust selle kohta, missugust küsimust lahendatakse, mil viisil ja missuguste abinõudega. Siin peab õpetajal enesel olema täielik selgus õppeainete koetise (struktuuri) ja üldiste sihtide kohta. Õpetaja peab näiteks olema teadlik, et loodusteadlikkude ainete ülesanne on põhjuslikkuse sideme selgitamine asjade ja nähtuste vahel. Siin on peaküsimusteks: mis ja mis põhjusel. Loodusteaduse alal on tegemist asjade ja nähtustega, mis on olemas iseenesest. Siin võib õpetuses päämiselt objektiivne moment valitseda. Kus aga astub esile inimese tahe, mõju ja tegevus, seal kerkib üles sihtide püstitamine või humanitaarne moment õpetuses. Humanitaarsete või vaimuteaduslikkude ainete käsitletus tuleb arendada õpilases sihiteadvust, s. o. arusaamist sellest, et inimese tegevuses tuleb alati näha ja mõista sihti ja otstarvet. Siin on domineerivaiks küsimusteks: mis sihiga, mis otstarbel, mis mõttega, mis ülesandega, milleks. Esile kerkib inimese tegevuse hindamine ehk eetilise moment, eetilised normid, mille selgitamine ja sisendamine õpilasele aitab kaasa moraalse iseloomu kujundamisele. See on üks abinõudest õpetuse rakendamiseks kasvatuses teenistusse. Sellest seisukohast vaadatuna ei olegi otstarbekohane õpetada algkoolis kõlblusõpetust eriaina, abstraherides ja lahutades seda teistest õppeainetest, nagu see sündis meie algkoolides lühikest aega tagasi.

Objektiivse ja subjektiivse momendi piiritlemine ja selgitamine algkooli õpetuses on oma ette aktuaalne ja pedagoogiliselt tähtis probleem, mis vajaks suuremat eriuurimust. Kogemuslikult võime aga nentida, et objektiivsus nõuab sügavat vaimset küpsust, iseseisvat ja teaduslikku mõtlemist või vähemalt omal alal suuri praktilisi kogemusi, mis lapsel loomulikult puuduvad. Laps on egoistlikult subjektiivne: ta hindab alateaduslikult asju ja nähtusi ikka oma arenemishuvide seisukohalt ja püüab leida õiget suhtumist asjusse. Lapse arenemine algab sihiteadvuse, mitte aga kausaalsuse mõistmise suunas, sest ümbrus, kus laps vaimset ärkab ja hakkab arenema, on inimese poolt loodud ja kujundatud teatava sihiga rahuldada enese vajadusi. Lapse algelise arusaamise järgi on maailmas kõik olemas ainult inimese jaoks. See pärast on lapse esimesed asjade tundmaõppimises sügavamale ulatuvad küsimused mõttelt teleoloogilised, mitte kausaalsed. Nelja-, viie-aastase lapse domineerivaiks küsimusteks on: mis jaoks, mis tarvis. Nende ridade kirjutaja lapsed näiteks küsisid selles eas, mis jaoks paistab päike, mis jaoks on taevas punane, mis jaoks on tuul jne. Kui laps hakkab mõistma elu, siis ta näeb, et igal ajal tema ligemas ümbruses on tõepoolest inimese tegevuse ja elu suhtes oma otstarve ja ülesanne ja ta laiendab otstarbekuse mõiste ka kõigile looduslikele objektidele ning nähtustele. See on utilitaristlik vaatekoht, mis annab asjale lapse silmis tähtsuse ja väärtuse selleks, et teda maksab ja on vaja ligemalt tundma õppida. Puudutan seda küsimust, et näidata mõningaile vigadele koduloo õpetamisel, mis kaldub sageli oma mõttest ja sihtidest kõrvale ja kujuneb objektiivselt abstraktseks õppeaineks, mis ei taba lähidust õpilasele ega tema enesearendamise huve.

Koduloo tunnid kannavad enamasti kirjeldavat või memoreerivat laadi, just nagu elaks õpilane veel täielikult substantsperioodis, s. o. arenemisastmel, kus õpilase huvi piirdub esialgse ja pääliskaudse asjadega tutvumisega. Õpetaja külvab tunnis klassi üle meeldetulevate küsimustega lapsele tuttavate asjade ja olukordade kohta, avamata õpilasele uusi vaatekohti. Tunnis ei peeta küllaldaselt silmas õpilase vaatlemisviisi juhtimist ega lapse suhete selgitamist vaatlusel olevaisse asjusse. Just lapse kogemustes, suhetes asjusse ja tema elamustes seisab kodulooõpetuse tulipunkt, kust väljuvad valgusekiired asjade selgemaks nägemiseks ja mõistmiseks.

Näide 5. I ja II klassi kodulootunnis on käsitelul kass. Lapsed räägivad asju ja juhtumeid kasside elust, mis vaevalt on õpilastele uudised. Huvi tunni vastu kipub langema. Nüüd õpetaja käseb õpilastel joonistada midagi sellest, mis nad kassist rääkinud. Segan õpetaja loal tunni käigusse ja küsin, kas on kass ka kedagi õpilastest kriimustanud. Küsimus äratab õpilaste huvi tunni teema vastu. Järgnevad seletused, mis selgitavad kassi iseloomu kui ka üksikute õpilaste eneste iseloomu omadusi, nende kalduvusi ja suhtumist loomadesse. Selgitamisel olid muu hulgas ka küsimused, millal ja mispärast kass kriimustab, kas võib ette näha kassi kavatsust kriimustada, kuidas tuleb suhtuda kassisse, kuidas peab kassi eest hoolitsema jne. Õpilaste suhete hinnang kassisse andis tunnil mõtte, koonduse ja kandejõu. (P. 7 nõue.)

Näide 6. Koduloo tunni teemaks on „Koer — minu sõber“. Tunni käik on harilik, s. o. kirjeldav, jutustav, memoreeriv. Passiivsete õpilaste ergutamiseks järgnevad õpetaja küsimused: Mis sa oma koerast võid jutustada? Kas sul on ka koer? Kas sinu koer ka oskab karja hoida? jne. Järgneb koera joonistamine vihkudesse. Koer tuleb enamikul õpilastel kaunis nigel välja ja nad püüavad varjata minu eest oma jooniseid. On tõsiasi, et töö ja tegude varjamine vaevalt räägib töö ja tegija kasuks. Õpetaja ei võtnud vaevaks teha mõnda visandit koerast klassitahvlile, et aidata juhtida ja arendada õpilaste joonistamise oskust. Säärast tagasihoidlikkust põhjendatakse harilikult tahtega mitte takistada õpilase enesealgatust, iseseisvust töös, loomingus jne. Nupukamad õpilased otsisid siiski üles koera pildi raamatust ja püüdsid seda kopeerida. (Tund patustas meie 3, 8 ja 9 punkti vastu.)

Väliselt oli kõne all olevas tunnis aine jaotus, tunnikäik ja õpilaste osavõtt tööst normaalne ja rahuldav. Kuid kooli visiteeriija oli tunnis seesmiselt rahutu ja tundis kohustust asja kuidagi parandada. Kogemustest õpetatud oli visiteeriija teadlik, et säärase tundide puhul õpetajad ei laha lasta enesele väga palju rääkida, kuigi antud juhtumil oli tegemist intelligentse, taktilise ja järeleandliku õpetajaga. Aidata võis ainult tunni uus kontseptsioon, mida pidin demonstreerima. Võttes luba tunni kordamiseks ja õpilaste tundmaõppimiseks jõudsin peatselt õpilastega välja küsimuste juurde: kes on siis meie sõber ja kes on meie vaenlane. Õpilaste huvi sellega aktualiseeritakse. Nad tunnevad ennast asetatud eluliste probleemide ette, mida nad tahavad ja võivad lahendada. Vastandmõistete — sõprus ja vaen — püstitamine ja selgitamine seoses koera käitumise arutelu ja hinnanguga osutus sobivaks tulipunktiks antud teema käsiteluks. Selle kontrolliks, kas mõisted sõprus ja vaen said õpilastele küllaldaselt selgeks ja aktuaalseks, küsisin: kellel teist on koolis sõpru? Mis on sõber sulle teinud hääd? Kellel on koolis vaenlasi? Mis on vaenlane sulle teinud paha? jne. Õpilaste elav osavõtt küsi-

muste selgitamisest ja nende avameelsus andis tunnil lisaks väärtuslikku materjali ka õpilaste tundmaõppimiseks.

Ruum ei luba süveneda tunnikäigu üksikasjusse. Nende juhuslikkude näidete varal tahtsin tõendada, et igal õppetunnil peab olema kindel siht ja toetuspunkt. Vahest ehk piisab ettetoodust järgmiste täiendavate põhimõtete vastuvõtuks õppetöö lähendamiseks õpilastele:

1. Iga õppetund peab õpilase asetama tema huvi ja jõukohase probleemi lahendamise ette. Soovitav on sellised tunni põhiküsimused märkida üles klassitahvlile.

2. Õpetaja küsimused on pedagoogiliselt õigustatud niivõrd, kui nad on abiks õpilases eneses kerkivate küsimuste sõnastamisele ja nende täpsemale formuleerimisele.

3. Suhete selgitamine ja põhjendamine (relatsioon) viib asjade (substantsi) mõistmisele, mitte aga vastupidi. Me ei oska vaadelda ega näha lihtsaid asju, kui me ei tea, mida peab vaatlema ja nägema. Meieaegse kiiresti liikuva elu tundmaõppimisel lähtume sagedamini mõistest ja tuleme kaemusele ja toimime harvem vastupidi, s. o. läheme kaemusest mõiste juure. Siit järgneb järgmine põhimõte:

4. Õpetamisel tuleb anda analüüsile sünteesi kõrval tähtsam koht, sest süntees võib kujuneda materjali kogumiseks, millel pole tihti lapse silmis sidet ega suuremat väärtust, nagu seda tõendavad paljud koduloo tunnid.

5. Analüüsida ja korrata õpilastega ei tule mitte ainult tunnisisu, vaid ka tunnikäik, et harjutada õpilasi plaanistama ja järjestama mõtteid antud probleemi lahendamisel. Sellised harjutused on ühtlasi heaks ettevalmistuseks ka kirjandate koostamiseks, mida peab korraldama kõigis õppeaineis ja mitte üksnes emakeeles, nagu see on meil harjumuseks saanud. Siin pole mõeldud mitte õppeaine sisu memoreerivaid kirjanदेid, vaid õppeainel põhinevad üldkirjandid.

4.

Ekslik on arvamus, et õpetamine on lihtne teadmiste üleandmine õpilasele, midagi kaubamuretsemislaadilist töötajalt ärimehel, kes kauba ringkäiku laseb. Kui tahame õpetust lähendada õpilasele, siis peame kõigepealt äratama ja kasvatama õpilases valmisolekut ja tahet pakutavaid teadmisi omandada, peame elustama temas otsija ja uurija vaimu, koputama tema arenemishuvidel ja korraldama õpetust nõnda, et tema arenemishuvid tõepoolest leiaksid rahuldamist, et õpilase ette kerkiksid järjest huvitavamad ja sügavamad probleemid. Säärane õpetus on ka eluline, sest elu on alaline probleematika, s. t. raskuste mõistmine, ületamine ja elule kohandumine. Eluõnn ja elurõõm seisab julguses ja oskuses ületada raskusi. Kui kool oma pedagoogilises tegevuses ei mõista ega arvesta seda tõde, siis juhib ta oma töö õpilasest ja elust mööda ja jookseb sõiduveest välja karile. Sellist kooli ei usalda ega armasta ükski õpilane, ei lapsevanem ega ühiskond, kuigi nad formaalselt ja traditsiooniliselt temaga lepidavad.

Ka puht kasvatuslikes võtteis õpilase käitumise juhtimisel ja korrigeerimisel peame säilitama õpilase läheduse põhimõtet ja hoiduma liigsest formalismist, mis lükkab õpilasi õpetajast eemale, sigitab koolis külma õhkkonda ja paralüseeerib õpetaja kasvavat mõju õpilasse. Kõige kahjulikum kasvatus

asjale sellest küljest on õpetaja politseilik suhtumine õpilastesse, kus õpetaja püüab katta enese saamatust ja nõrka pedagoogilist asjatundmist ameti ja seaduse autoriteediga. See äratub õpilastes õpetaja ja kooli vastu pedagoogiliselt kahjulikku protestivaimu, mis võib minna kuni õppe- ja kasvatustöö saboteerimiseni. On tulnud ette, et mõni selline õpetaja pidi pea igas tunnis 10—20% õpilastest asetama klassi seina äärde seisma või koguni saatma neid klassist välja. Õpetaja-politsisti suurimaks veaks on, et temal puudub pedagoogiline süütunne, et ta vaatab õpilase karistusele kui teenitud tasule, mitte kui kasvatusel abinõule, et ta ei suuda ega oska toimida süüteo puhul pedagoogilist juurdlust ega selgitada õpilasele määratud karistuse põhjust, vajadust ja otstarvet. Karistuse peatulesanne on aidata kaasa või sundida õpilast süvenema süüteo mõistmisse ja oma käitumise hindamisse (P. 7 nõue). Õpetaja-politsist ei gradueeri ega järjesta karistusi ja määrab neid huupi, riivates seega sügavasti õpilaste õigusetunnet. Säärasel juhul õpilaste õigusetunne sunnib neid parandama õpetaja eksitust karistuste määramisel sellega, et nad rikuvad sihikindlalt korda, et karistus oleks tõepoolest ära teenitud. (Eksimus p. 10 vastu.)

Kuidas muuta karistusi koolis pedagoogiliselt produktiivsemaiks, sest korrarikumisi võib ka heas koolis ette tulla? Selleks oleks soovitav tarvitusele võtta õpilaste käitumise kroonikaraamat, kuhu kantakse sisse õpilaste süüteod kindlakstehtud üksikasjadega, karistuse määradega ning viisidega. Selline süütegude või korrarikumiste registreerimine sunniks õpetajaid süvenema kasvatusel küsimustesse ja aitaks ka koolivisiteerijal heita pilku kooli kasvatusel suunda, et seda tarbe korral korrigeerida. Need andmed oleksid ühtlasi ka allikaks õpilaste tundmaõppimisel ja aitaksid lahendada õiglasemalt kriitilisi küsimusi, mis vajavad ametlikku juurdlust.

Ma peatusin ainult lühidalt sellel laiaulatuselisel ja sügaval pedagoogilisel probleemil meeldetuletamiseks, et: 1) pedagoog ei tohi kunagi unustada õppe- ja kasvatustöö lähendamise tähtsust ja vajadust õpilasele, 2) et eluläheduse põhimõte tähendab pedagoogikas kõigepealt ligidust õpilase elule ja arengule; 3) et õppe- ja kasvatustöö koolis tähendab abiandmist õpilasele enesekasvatamises ja enesearendamises mõistlikuks ja kõlbeliseks isiksuseks.

Need read täidaksid oma ülesande, kui nad suudaksid panna elavamalt liikuma lugeja pedagoogilised otsingud õppe- ja kasvatustöö lähendamise suunas õpilasele, kui nad aitaksid kaasa arusaamise süvenemisele, et ilma kindlaksmääratud kasvatusel detailiseeritud põhimõteteta ja juhenditeta kogu pedagoogiline töö võib muutuda õõnsaks, et õpetajate individuaalseil töökaudel on täielikum väärtus ainult siis, kui nad on koostatud lähtudes pedagoogilisest põhimõttest, nende teostamise viisidest ja võimalustest. Siis oleks ka koolivisiteerijail kergem kontrollida, korrigeerida ja hinnata kasvatusel tööd koolides, siis leiaksid sügavamalt mõistmist ja teadlikumat täitmist nende ridade kirjutaja poolt kitsama õpetajate ringiga algatatud töö õpilaste tundmaõppimiseks ja õpilaslõõmingu uurimiseks, siis saaksid püsivama sihi ja omandaksid kindlamad piirjooned ka otsingud koolide välises organiseerimistööks.

Kas õpetada gümnaasiumis filosoofilisi aineid?

E. Jaanvärk.

Pikkamisi, aga pidevalt muutub koolikava ühes avaliku elu muutumisega — ütleb tuntud ameerika pedagoog. See väide maksab täiel määral ka gümnaasiumikava kohta. Oli aeg, kus gümnaasiumis õpetati 3—4 ainet, peamiselt vanu keeli. Nüüd õpetatakse vanu keeli üsna vähesel määral, nende asemele on tulnud teised ained nagu matemaatika, loodusteadus, uued keeled, ajalugu, kirjandus, filosoofia.

Aga ka praegune gümnaasiumiainete valik pole lõplik; meie aeg ei rahuldu noorte inimeste teoreetilise ettevalmistusega: teovõimsus on kujunemas väärtuseks ja paratamatult peab kool rõhku panema ka oskuste ning kunstide õpetamisele.

Kuid uusi aineid või tegevusalasid ei saa kavva võtta ilma endist kavastikku revideerimata: oleme jõudnud õpilase ülekoormatuse piirini. Mõni praegusist gümnaasiumiaineist peab kokku tõmbuma või isegi välja langema. Kas selle revisjoni ohvriks peaksid langema filosoofilised ained, seejuures tahaksin peatuda järgnevalt.

* * *

Algan loogikaga. Paljud — nende seas ka koolitegelasi ja isegi gümnaasiumide juhatajaid — on arvamusel, et kavade koondamisel filosoofiliste ainete alal tuleks esijoones loobuda loogika õpetamisest.¹⁾

Loogika kõrvalejätmise põhjendusena mainitakse aine abstraktsust, eluvõõrust, skolastilisust, ja nüüd, kus koolikavade muutmine sünnib õpetuse elule lähendamise suunas, tulevat enesestmõistetavalt loobuda hallist keskagest teooriast.

Mina kaldun hoopis vastupidisele arvamusele ja omistan loogikale, eriti praegusel ajal, suure tähtsuse. Mitte sellepärast, et ma usuksin loogika kõrvõimsusse inimese targakstegemisel, sest vaevalt õpetab loogika kedagi ilma vastavate eeldusteta õieti mõtlema; kuid ma usun loogika kaasabisse inimese kriitilise meele arendamisel. Ta aitab meid leida väljendustesse ja mõttekäikudesse poetunud vigu ja aitab seega vältida neid arusaamatusi ja pahandusi, mis tekivad üksiktest mööda vaieldes ja mõistete tarvitamisest ebamääraseis tähendusis või võõriti. Loogika aitab distsiplineerida meie väljendustungi, ohjeldab meie mõttekäiku, võimaldades meil valida neid mõttevorme ja -saudusi, mis ka vastaspoolele on sundiva jõuga.

Vastuväitjad toonitavad loogika teoreetilist laadi, kus puuduvat elulised ja rakendatavad reeglid. Ei mõtle ju inimene kunagi süllogismides, ei sarnle elav mõttekäik kunagi nende monstrumitega, milledest kubiseb loogikaõpetus.

Siin on tegemist arusaamatusega: kuigi näib, nagu käiks loogikas mõte karkudel ja inimese peas ta hüpleb ja tantsib kui sälg, siis pole siin ometi sisulist erinevust mõttevormide vahel.

Tarbekorral võime ka lendlevale mõttekäigule anda täielise loogilise vormi, ja siis on kergesti näha, kas on argumentatsioonis viga või mitte. Vajame

¹⁾ Ka uued filosoofia kavad on loogika suhtes õige tagasihoidlikud. Seal, kus aega vähe, soovivad kavad „loogika põhijooni lühendatud kujul käsitleda ka koos mõtlemise psühholoogiaga“. „Elementaarloogikat, kuigi tal ei puudu oma väärtus, tuleb õpetamisel siiski võimalikult piirata.“

loogika kohmakat aparatuuri sageli ainult järelkontrolliks, siis kui elav mõte satub „laboratooriumi“, ja on loomulik, et seal antakse mõttele ennekatsumist niisugune kuju, mis katsumist üldse võimaldab.

Võib-olla on loogika-õpperaamatuis vähe rõhutatud ja esile tõstetud deduktiivse loogika elulisust ja rakendatavust. Loogika on teoreetiline aine — samal määral kui algebra, kus ei esine ühtki mõistlikku arvu, on tegemist vaid abstraktsete tähtede a , b , x ja y -ga. Ometi tarvitseb ainult tähtede asemele võtta reaalsed suurused, et muuta algebra eluliseks. Samuti muutub loogika eluliseks, kui me mõistame skeemide, mooduste ja süllogismide asemel näha seda, mille abstraktseks täheks või sümboliks nad on.

Ülaltoodu kehtiks deduktiivse loogika kohta.

Induktsiooni-õpetust on üldiselt kergem kaitsta. Päris vajalikuks gümnaasiumile osutub minu arvates aga meetodite õpetus ja teaduste klassifikatsioon.

Ülikooli lävel seisvaile noortele, kes peavad lähemas tulevikus määrama oma edaspidiste õpingute suuna, peaks gümnaasium võimaldama ülevaate saada sellest tööst, mida tehakse ülikoolis, teaduste aladest, probleemidest, meetoditest ja viisidest, kuidas probleeme püütakse lahendada. Gümnaasiumi lõpetajal on küll mingi kujutus fakultetidest, tema näeb ja tunneb tegelasi või ametikandjaid, kes on ülikooli selle või teise teaduskonna lõpetanud. Kuid see kujutus põhjeneb sageli vaid asja välispidisel tundmisel. Asja tuuma pole noorele näidatud, ei ole antud temale võimalust pilku heita vastavate teaduste olemusse ega antud seletusi, kuivõrd oleks tema ise kohane töäjõud ühel või teisel alal.

Selle loogika osa läbivõtmisel võiks õpetaja, minu arvates, enesele lubada vähest kõrvalekaldumist otsesest programmist ja valgustada akadeemilise koodaniku tööaladid mitte ainult puhta loogika, vaid ka laiemalt, „elulisemalt“ seisukohalt. Noored inimesed oleksid kindlasti tänulikud, kui neile antakse gümnaasiumi viimases klassis asjatundlik ülevaade ülikoolist ning sellest tööst, millele ülikool koodanikke ette valmistab.

Kui siirduda psühholoogiale, siis näeme, et see aine omab eluõigust ja teatavat tunnustust gümnaasiumi-õppeainena. Gümnaasiumiaineks sai ta osalt selle tõttu, et psühholoogia teadusena tegi suuri edusamme. Alles aastal 1875 asutas W. Wundt Leipzigi ülikooli juures maailma esimese psühholoogia laboratooriumi. Sellega õigupoolest algab moodsa teadusliku psühholoogia areng. Ja juba nüüd on see teadus nii laialdaseks ja mitmeharuliseks muutunud, et üksik inimene spetsialiseerudeski vaevalt suudab küllaldaselt valitseda ainet kogu selle ulatuses.

Kuid arengu fakt üksinda ei õigusta veel vastava teadusharu toomist gümnaasiumi kavva. Peaks ju siis gümnaasiumis õpetatama ka bakterioloogiat, elektrotehnikat jm., mis kõik teadustena jõudsasti edenevad. Ometi ei tohi gümnaasium võtta üle ülikooli kursusi, kas või lühendatud kujul, sest kavade koostamise meetod säärases vaimus ongi viinud meie keskkooli ülekoormatuseni.

Tegelikult on veel teine põhjus, miks psühholoogia on aინena leidnud tunnustust. Temalt oodatakse nimelt, et ta annaks ülevaate inimesest, tema sisemisest „minast“, näitaks noorele inimesele, missugustele jõududele allub inimese hing ja kuidas ta neid jõude võib rakendada oma eesmärkide saavutamiseks.

Kahjuks on psühholoogia senini üsna vähesel määral täitnud temale pandud lootusi. Psühholoogia teadusena hakkas uurima esijoones neid hinge- lisi nähtusi, mis olid kõige elementaarsemad ja selle tõttu kõige kergemini

võimaldasid täpset, eksperimentaalset uurimist. Psühholoogias on võrdlemisi hästi läbi uuritud n.n. füsioloogiline osa, meeltetegevus, aistingud, tajud. Spetsiaalsemate meetodite väljakujunemisega laienes ka probleemide ring. Ebbinghaus pani aluse mälu uurimisele, sellest mindi üle assotsiatsiooni nähtustele, järgnesid fantaasia ja tähelepanu. Kuid ikkagi jäi püsima ühekülgne psühholoogilistes uurimistes: tegeldi peamiselt ikkagi intellektuaalsete protsessidega ja teiseks piirduti uurimises üksiknähtustega.

Sellest sõltuvalt on kujunenud ka meie gümnaasiumi psühholoogia kursus. Selles ei räägita hingest ega selle struktuurist, ei võeta inimest tervikuna ega vaadelda selt tervikulisuse seisukohalt tema hingeavaldusi, vaid psühholoogia on meile senini jäänud ükiknähtuste kirjelduseks. Sellest võib tekkida õpilasele väärkujutus hingeelu olemusest: nagu koosneks hingeelu vaid üksiknähtuste summast. Intellektuaalse külje esiletõstmisega süvendame veel seda väära kujutlust, sest õpilane harjub nägema hingeelu just intellekti seisukohalt, mis omakorda viib teda väärale perspektiivile.

Kuigi psühholoogia teadusena meile ei saa anda vastust paljudele meid huvitavatele küsimustele, ei oleks vastav kursus siiski gümnaasiumi kavas ülearune, arvestades seda, et psühholoogia kursust võib ümber korraldada ja sellega ainet õpilasele lähemale tuua. Teiseks areneb psühholoogia ka nii kiiresti, et mõne aja pärast võib-olla ei teeks probleemistiku muutmine suuremaid raskusi.

Eialgu proponentideks muuta psühholoogia kursuse lähtekohta. Senises kursuses oli huvi koondatud psüühilistele nähtustele, teadust harrastati teaduse pärast, meid aga huvitab psüühiline elu peamiselt inimese käitumise juhtiva ja korraldava tegurina.

Teoreetilise aspekti asemele tuleks seada pragmaatiline: inimese käitumine ja sellega seoses hingelised protsessid võiksid olla gümnaasiumi psühholoogias tsentraalseks probleemiks. Kursuses tuleks siis esikohale tõsta kaks peamist: 1) käitumis-õpetus teadvuse ja tahte osavõtuta („passiivne“ käitumine) ja 2) teadlik ja tahteline käitumine („aktiivne“ käitumine). Esimeses osas leiaks käsitlemist meie käitumise mehhanismid: refleksid, instinktid, automaatsed liigutused, harjumused, afektide ja emotsioonide osa meie käitumises; teises osas tuleks lähemalt vaadelda, kuidas meie tahe rakendab kehalise mehhanismi oma eesmärkide saavutamiseks ja millisel määral mälu, tähelepanu, fantaasia (ja kujutlused ning tajud) sellele meie tahtelisele käitumisele kaasa aitavad.

Mulle võidaks ette heita, et ma sisult psühholoogia kursust ei muuda, vaid püüan senini kindlas korras ja süsteemis püsinud peatükke segi paisata. Võiks kahelda niisuguse segipaisatud psühholoogia paremusel.

Kuid aspekti vahetus ei muudaks paljalt aine järjestust, vaid avaldaks mõju ka aine valikule: nii mõnigi peatükk, mil on vaid teoreetiline väärtus, langeks välja. Selle vastu aga tuleksid põhjalikumale käsitlemisele mõned teised küsimused, milledest senini õige kergelt üle mindi.

Ülikoolil jääb teaduse harrastus teaduse enda pärast. Gümnaasiumis on õigustatud ka teine seisukoht aine läbitöötamisel.

Viimaks näeb meie filosoofia kava ette veel filosoofiliste peaprobleemide käsitlemist.

Ei ole raske aru saada, miks filosoofia kava laienes ka selles suunas. Kõik teised ained käsitlesid elunähtusi igapäevases oma sektoris ja omast vaatevinklist. Puudus side osade vahel. Ja kuna meie ajal „ümmargune haridus“ on saanud hariduspoliitikas mingiks enesest mõistetavaks nõudeks, siis on

tulnud paratamatult võtta kavva ka filosoofia tema peaprobleemides. Filosoofia õpetuselt loodetakse, et ta annab tervikliku vaate elule ja õpetab noori nägema ja hindama elunähtusi kõrgemast seisukohast. Teoreetiliselt näib filosoofia käsitlemine gümnaasiumis küllalt põhjendatud olevat.

Praktilisest seisukohast lähtudes võib aga neile põhjendusile vastu vaielda.

Me tahame anda õpilasile maailma- ja eluvaadet. Kuid missuguseid kindlaid maailma- ja eluvaateid pakub filosoofia? Ei ole üheski teaduses nii suuri lahkuminekuid isegi aine alusküsimusis kui just filosoofias. Vaated erinevad siin sageli diametraalselt.

Seepärast hülgevadki kavad üksiku maailmavaate dogmaatilise pakkumise ja rõhutavad õpilaste isetegevust, soovitades „ergutada õpilasi aktiivseks seisukohavõtmiseks probleemide suhtes“.

Kuid viimast nõuet on raske täita. Aine üldsisulisusele vaatamata on filosoofia niivõrd abstraktne ja spekulatiivne, et see teeb mõnelegi õpilasele ülepääsematuks raskusi.

Oma laadilt on filosoofia spetsiaalteadus ja eeldab õpilasis spetsiaalvõimeid. Järelikult klassiaienena, sunduslikuna kõigile, ta hästi ei sobi.

Sellest raskusest võiks muidugi saada üle sel teel, et õpetaja laskuks oma õpilaste tasemeni ja püüaks teha jõukohast filosoofiat. Kuid sellele teele asumast hoiatab kava seletuskiri õigusega: „...kogu filosoofiliste probleemide käsitletu peab jääma moodse teadusliku filosoofia tasemele, toetudes selle tunnustatud esindajaile, ja õpetajal tuleb hoiduda oma subjektiivsete seisukohtade liigse esiletõstmise eest.“

Filosoofias on alasid, mis on vähem abstraktsed, vähem „metafüüsilised“, alad, mis tegelevad praktilise elu küsimustega. Nimetan eetikat. Nähtavasti ongi mõeldud filosoofia õpetamise raskuspunkt asetada eetikale.

Kahtlemata peab kool eetilist kasvatust silmas pidama ja selle oma ülesannete hulka lugema. Kas seda saab teha aga õpetuse näol eritundides eriopetaja kaudu, on väga küsitav.

Kool peab kasvatama kogu oma olemusega, ta peab haarama õpilast ja kujundama tema vaateid elule mitte ainult õppetundides ja teadmiste kaudu, vaid veel enam oma vaimuga. Sel korral ei tundu erilist tarvidust teoreetilise eetika järele. Ei peaks aga koolis kasvatuslik külg küllalt tugev olema, ei saa teoreetiline kõlblusõpetus milgi määral asendada kõlbelse kasvatuspuudumist.

Viimaks mainiksin veel asjaolu, et filosoofiliste probleemide harutamine nõuab aega. Kui tahetakse süveneda probleemidesse ja nende lahendusviisidesse, siis ei tohiks seda teha kuidagi pealiskaudselt.

Prægused kavad näevad ette filosoofiliste ainete jaoks humanitaargümnaasiumis kokku 4 nädalatundi, reaalgümnaasiumis isegi ainult 2 nädalatundi. Kuna loogika ja psühholoogia kursuse korralik läbitöötamine nõuab isegi 2 nädalatundi, siis on ilmne, et filosoofiliste peaprobleemide harutamiseks meie praeguses olukorras ei jää üldse aega. (Reaalgümnaasiumis kannatab isegi loogika kursus ajapuuduse tõttu.) Arvan, et ka tulevikukavades ei tuleks nõutada tunde spetsiaal-filosoofia jaoks. Küll oleks aga mõeldav nimetatud kursus rühmatöö aienena. Loodetavasti tulevase gümnaasiumi kavas ei puudu rühmatööd kas või minimaalsel määral, ja sel juhul oleks tervitatav, kui teiste rühmade hulgas leiaks koha ka säärane rühm, kus asjasthuvitatud ja vastavate eeldustega õpilased võiksid õpetaja juhatusel süveneda filosoofiliste probleemide harutamisse.

Kokkuvõttes toonitaksin, et filosoofilistest ainetest tuleks senisest suuremal määral pühendada tähelepanu loogikale. Loogika peaks jääma ka edaspidi „õppeaineks“. See tähendab, et loogikas tuleks ainet mitte ainult harutada, mitte ainult aru saada, vaid ka õppida ja ainet omandada. Teiseks tuleks loogikas senisest suuremal määral rõhutada praktilist külge, harrastades ülesannete lahendamist ja ülesannete koostamist. Loomulikult tuleb õpilase edasijõudmist selles aines ka vastavalt hinnata.

Psühholoogia kursust võiks elulähedasemaks muuta. Seejuures oleks soovitatav, et õpilasile jääks suurem vabadus sõnavõtus ja küsimuste arutlemises. Õpilaste teadmiste hindamisest selles aines ma meeleldi loobuksin.

Filosoofia probleemide harutamist ei söanda ma teha sunduslikuks kõigile. Aine abstraktsus, naturääkivus üksikute õpetuste vahel ning nõutavad spetsiaalsed eeldused takistavad filosoofiat tegemast klassiaineks. Küll aga oleks tervitatav rühmatöö asjasthuvitatuile.

Poiste tööõpetuse kava sisustamisest maa-alkkoolide vanemais klasses.

Vold. Toom.

„Kasvatuse“ 1934. aasta detsembrikuu numbris püüdsin anda loodusõpetuse kava maa-alkkoolide seoses põllumajandusliku ainega. Ühtlasi põhjendasin ka õppekava muutmise vajadust nimetatud suunas, et tuua kooli lähemale tegelikule elule. Mitte vähem oluline ei ole ka poiste tööõpetuse korraldamine maa-alkkoolide vanemais klasses eluläheduse printsiibi kohaselt.

On kahtlemata tarvilik, et poisid maa-alkkooli vanemais klasses valmistaksid esemeid, mida vajab praktiline elu maal. Alkkoolist ellu astudes on õpilastel siis võimalik saadud teadmisi ja oskusi rakendada tegelikult. Olen kuulnud lastevanemailt õpilastööde näitustel väga kiitvaid otsuseid elus tarvilikkude esemete valmistamise kohta ja pean mõnna, et neil on täielik õigus. Nende kui praktiliste inimeste otsused on välja kasvanud tegeliku elu nõuetest ja viimastega kooskõlas. Peame jõudma niikaugemale, et kaoks lastevanemate arvamine, nagu oleks poiste tööõpetus tühipaljas mängimine ja ajaraiskamine. Kui viime tööõpetuse elule lähemale, siis kaob see vaade ka kindlasti. Töökavast tuleks välja jätta võimalikult kõik need esemed, mida ei saa tegelikus elus kasutada. Isegi need, millede kohta võib ütelda, et neid saab ka praktiliselt kasutada. Töö alkkooli vanemais klassides ei ole enam mäng ega ole ka põhjendatud mängimine tööõpetuses.

Kui sageli valmistab õpilane papist mõne eseme või, nagu vanemad mõnikord nimetavad, „torbiku“, mida võib küll seinale naela otsa paigutada, aga millele ei oska keegi nime anda ega tema otstarvet leida, kui selleks puudub eriline fantaasia. Siin peab tõepoolest küsima: kas ei saaks lapse praktilis-tehnilist mõtlemist teisiti arendada ja temale oskusi anda elus tarvisminevate esemete valmistamiseks. Peab tähendama, et meil koolides on papptöödega üldse liialdatud sellest hoolimata, et papptöö praktiline väärtus on võrdlemisi väike. Valmistatakse igasuguseid-karbikesi mõnikord koguni veel kuuendal õppeaastal. Isiklikult ei ole juhtunud nägema ühtegi inimest, kes oleks peale

koolist lahkumist veel pappkarbikest valmistanud päale kolleegide, kes nimetatud tööd peavad õpetama. Igasuguseid karbikesi nõopide, postmarkide jne. jaoks saadakse kauplustest alati tasuta ja seepärast ei hakatagi neid kodus valmistama.

Samuti võib paiguti näha liialdamist vineeritööga. Valmistatakse taskukella panisid ja aluseid, pildiraame jne., milliseid esemeid sageli kaunistatakse kõige vanamoelisema ja maitsetuma „kribu-krabu“ muustritega. Mustriid kopeeritakse seejuures üksteise pealt, mis seetõttu pärastpoole oma mustri- lise algvormi peaaegu täiesti kaotavad. Töö paistab nagu juhuslikkude augu- kestega üle külvatud. Olen näinud tehtavat ja ka soojalt soovitatavat kepp- töid, kuna materjal selleks tööks on maksuta metsast saadaval, kuid viimased on ikka olnud mingisugused nigelad asjakesed, mida peaaegu võimatu on kasutada. Aiatoole võib neist üsna kenasti valmistada, kahjuks tehakse neid aga väga vähe. Kõige juures näit. luuda, mida kodus mitu korda päevas vaja läheb, ei oska poisid teha ja meil ei ole tulnud meelde seda õpetama hakata. Kui isa poisile vajalikkude esemete valmistamist peab ise õpetama või oska- matuse puhul õpetamata jätma, siis hakkab ta pea kahtlema „koolitarkuse“ vajalikkuses ja põhjendatult. Peame kasutama iga võimalust, et kooli elule lähemale viia.

Kui eseme valmistamise vajadus ei esine tegelikus elus, siis peab selle õppimise tarvilikkuses algk. vanemais klasses enam kui kahtlema. Kuigi algkooli tööõpetus on hinnatav eeskätt kas- vatuslikust seisukohast, kusjuures on nii sama tähtsal kohal praktilis-tehnilise mõtlemisviisi arendamine, peame ka tarvilikkude esemete valmistamise nõude poiste tööõpetuses algkooli vanemais klassides nihutama esikohale. Kaks eelmist nõuet ei tohi seejuures karvaväärtki kannatada ega ole viimast ka praktilisuse nõude teostamisel sugugi karta. Veel enam võimaldab tarvilik- kude esemete valmistamine kasvatusliku momendi suuremat rõhutamist kui ka praktilis-tehnilise mõtlemisviisi arendamist. Ka pääseb siin, kui õpetaja seda küllaldaselt nõuab, esile esteetiline moment ilusa ja puhta töö kui ka töö kaunistamise kaudu. Meie esivanemate tarbeasjad olid peaaegu alati kaunistatud. Miks ei võiks ka meie nimetatud võtet kasutada õpilastööde juures. Pealegi kui mõnikord, kas või tunni lõpul õpilasel aega üle jääb ega soovita uut tööd kätte võtta.

Igal juhul on meil kava teostamisel tegemist tööriistade puudusega, mida koolid ei ole veel suutnud küllaldaselt muretseda. Siin aitab meile palju kaasa tööst ühel frondil loobumine. See tööviis on küll õpetajale ker- gem, kuid tööõpetuses ei ole ta teatavasti sugugi teostatav ega soovitavgi. Palju parem siin on rühmtöö, sest ta võimaldab mitmekesiste tööriistade korraga tarvitamise ja on lähedane individuaaltööviisile, milline olgu töö- õpetuses aukohal. Peab toonitama, et tööriistade puuduses peitub küllalt suur pedagoogiline hädaoht. Kui ei jätku tööriistu, sageli ka töömaterjali, siis võib tööõpetuse kasvatuslik mõju palju kannatada. Sageli ei osatagi kõiki tööriistu tarvitusele võtta, sest ei leita küllalt mitmekesiseid töid, mis seda võimaldaksid. Kui õpilane kõnnib ringi ja otsib ning ootab tööriistu teiste käest, raisates mõnikord poole oma tööajast selle peale, milline võib olla siis aine kasvatuslik mõju. Mitte vähem ei mõju see töö praktilistele tagajärgedele. Õpilane tüdib otsimast, istub paremal juhul kuhugi pingile või palub luba õue minekuks, halvemal juhul aga teeb ajaviiteks õpetaja seljataga vigureid. Tööind kaob, õpilane õpib logelema.

Arvestades öeldut peaks igal koolil olema vajalik tööriistade arv. Tööriistade arv ei tarvitsegi nii väga suur olla, sest individuaaltööviisi tarbeasjade valmistamisel kasutades on töö väga mitmekesine. Parimal juhul saame kasutada kõiki koolil olevaid tööriistu korraga. Klassi töölerakendamiseks jätkub juba neljast lihtsast tööpingist ühes ühe komplekti puutööriistadega. Saage ja hõvleid peab muidugi rohkem olema. (Lihtsa puutöö pingi on valmistanud Arkna Põllutöökool Virumaal; selle hind 10 kr. ümber.) Siis veel üks komplekt plekitööriistu, tähtsamad metalltööriistad külmarauatöö jaoks, raamatuköitmise abinõud, mõned kirved, pussnoad ja käärid. Seesuguse tööriistade hulga saame küllalt kõik õpilased tööle rakendada. Hulk töid, nagu korvide punumine, luua tegemine, istutuspulkade voolimine jne. ei vaja peale pussnoa mingeid muid tööriistu. Teine osa vajab ainult haamrit ja saagi, nagu kuldnokakasti tegemine või kana karistuspuuri valmistamine. Kui üks üht, teine teist tööd teeb, siis võib kogu klassi tööle rakendada, kui igast tööriistade rühmast on olemas üks komplekt. Muidugi pussnuge, kirveid ja saage näiteks peab rohkem olema. Sellisel hulgal tööriistade hankimine ei peaks raskusi tegema ühelegi 6-kl. aglkoolile vähemalt pikema aja kestes, sest alguses võivad õpilased tööriistu ka kodust kaasa tuua.

Toon allpool nimetatud põhimõtete kohaselt koostatud tarbeasjade nimestiku, milliseid poisid võiksid valmistada maa-alkoolide vanemais klasses. Muidugi võivad õpilased sellest valida töid jõu, oskuse, huvide ja olude kohaselt. Õpetaja võib nimestikku vajaliselt täiendada või kärpida. Tööde nimestiku võiks paigutada tööõpetuse klassi seinale, säält valivad õpilased eneste soovikohaselt töid. Mida mitmekesisem on õpilastel valik, seda parem. Vajaduse korral tuleb muidugi töid ka määrata või teatavad tööd teha kõigile sundslikuks. Kunagi ärgu unustatagu küllaldaselt töömaterjali kohale muretsemata, olgu see kooli poolt soetatud või õpilastel kodust toodud, sest materjali puudus on suureks töö takistuseks. On ju tööõpetust ainult kaks nädalatundi ja sellepärast iga minut kallis.

Alljärgnevas nimestikus on tööd jaotatud kahte ossa: kergemad ja raskemad tööd. Esimesed on mõeldud nooremale, viimased vanemale s.o. kuuenda klassi õpilastele.

Kergemad tööd: luud, istutamispulgad, lillekepid, õunanoppija, mõõtsirklid — 0,5 m ja 1,0 m sammuga, pudrunui, põhupugad, pikeerimis- ja külvikastid (10.35.55), kuldnoka puur, kana karistuspuur (hauduma kippumise puhul), võtmevarn, kirjakast (vineerist), lusikate- ja nugade pani (vineerist), sulepea- ja tindipotialune (vineerist), kirjade alus, taldrikute kuivataja (traadist või puust), vispel, lihahaamer, pintslid, lehmapäitsed, kana kontrollpesa, taimede nimelauakesed, jõulupuu jalg, riidevarn, leivalaud, sõlmede mudelid, naasklipea, peitlipea, haamri-, kirve-, labida-, hangu- ja hargivarred, aiavilja keedu rest, jalamatt, lavamatt, saepukk, redel, kandraam, lüpsi pink, raamatuköitmine, paberikorv, küünlajalad, piparkoogivormid, prügikühvel.

Raskemad tööd: haganakorv, kartuli- ja aiakorv, aiatool, trehter, kopsik, sütekustutaja, küpsetamisvormid, kana söögi- ja jooginõu, seaküna, köögipink, harjad, katlakaas, jalarest, ohjad, hobusepäitsed, heinamärss, vikatilüsi, reha, värav, veekeetmise trummel, piima jahutuskast, pesukausi alune (rauast).

Koolimajade ehitustehnilistest puudustest.

Arh. K. Bõlau.

Nii Riigikogu komisjonides ja teistel ametlikkudel koosolekutel kui ka ajakirjanduses ja seltskonnas on elavalt käsitletud meie koolimajade, eriti aga maa-alkkoolimajade puudulikkust ehitustehnilisest küljest. Selleks on kahtlemata olemas teatavad alused ning oleks täitsa kohane sellele palju tõsisemat tähelepanu pöörama hakata, kui see senini on olnud.

Tähtsamatest puudustest, mida eriti rohkesti ette on toodud, tuleks nimetada järgmisi.

1. Koolimajad olevat liigselt avarad, nende ehitamine käivat valdadele üle jõu.

2. Koolimajades olevat nõutud liiga palju eriotstarbelisi ruume, mis samuti tegevat ehitamise liiga kalliks.

3. Eelmistes punktides nimetatud põhjustel ei jõudvat vallad koolimaja küllalt kütta ega korras pidada.

Maa-alkkoolimajade paiklikul ülevaatusel paistavad tihti silma veel järgmised puudused.

4. Koolimajad on puudulikult ehitatud (puht-ehituselisest küljest), kõige rohkem just välisseinad ja ahjud.

5. Koolimajad jäävad õige kaua lõpule ehitamata — tavaliselt sise-
miste viimistlemistööde arvel, kuid tihti ka lähema ümbruse korraldamise mõttes.

6. Koolimajade klosetid haisevad.

7. Koolimajade välimus jätab õige palju soovida.

Nende asjaolude kohta tuleb ütelda järgmist.

P. 1. ja 2. — Koolimajade liigne avarus ning eriotstarbeliste ruumide rohkus ei tohiks enam olla põhjendatud määruste nõuetega, kuna 1933. a. maksmapandud „Avalikkude algkoolide hoonete ehitamise määrus“ (RT 36 — 1933) sisaldab õige tagasihoidlikke norme, mis on madalamad kui vastavad normid välismaal ning on isegi põhjutanud just vastupidist arvustust (on toodud ette, näiteks, et 3,00 m klassiruumi minimaalne kõrgus olevat tervishoiuliselt lubamatu, pidavat olema vähemalt 3,50 m).

Küll aga peab tihtipeale lugema liigse kubatuuri põhjustajaiks projekteerijaid, kes ei oska ülesannet sobivalt lahendada ja näevad ette palju tarbetuid ruume, nagu asjatuid ja mõnikord pimedaidki koridore ning käike. Tavaliselt langeb iga õpilase kohta, võttes mitmesuguste algkooli tüüpide andmeid, 20,5 — 34,5 m³ ehitusmahtu (see arv on suurem neis koolides, kus vähem klassiruumi ja sellega suhteliselt enam kõrvalruume), kuna kokkuhoidliku projekteerimise juures võiakse neid arvusid vähendada kuni 18,3 — 32,4 m³, nagu seda näitavad Teedeministeeriumi poolt omavalitsustele saadetud maa-alkkoolimajade kavandid.

See näitab, et projekti hoolsa väljatöötamise juures võib saavutada kuni 10% kokkuhoidu, jäädes samade määruste piiresse.

P. 3. nimetatud ruumide kütmise kallidust peab õigemini kirjutama p. 4, s.o. puuduliku ehitamise arvele, ja sellega ka puuduliku vahenditu järelevalve arvele. Teatavasti püstitatakse meil suur enamus maa-koolihooneid puust, kusjuures tarvitatakse liiga toorest puuainet; selle tagajärjel välisseinad ilmtingimata on ebatihedad, sest seinad palgid kuivavad kokku. Eriti ekslikuks osutub

säärasest toorest materjalist kahekordsete puumajade ehitamine, millised vajuvad 20—30 sm, pealegi veel ebahühtlaselt; kohalikud ehitajad ei arvesta seda, jätavad ehitamise juures liiga väikesed tagavarad uste, akende ning muude avade juures, ja tagajärjeks on välisseintes vahed, milledest võib tihti käe läbi pista.

Samuti ei arvestata ka ahjude juures koolimaja eriulusid (suuremad kõrgused, välisseinte pindala, suuremad aknad jms.) ning projekteeritakse ja tehakse need liiga väikestena. Tihti peale võib tähele panna, et ahjude asetus on vale; võime näha ahjusid, mis on paigutatud klassi nurka, seina ja korstna vahele, nii et ruumi soojendamiseks on vaba vaid üks külg.

Ainuke väljapääs on sellest siis, kui kohapeal luuakse tõesti asjatundlik ja kutseline järelevalve ega usaldada enam nii palju valdade „ehituskomisjone“. Sellega seotud enamkulu tasub end tulevikus mitmekordselt.

Samad asjaolud põhjustavad ka p. 6. tähendatud puudust, s.o. klosettide ventilatsiooni puudulikkust lahendust. Projektil nähakse küll ette toru, mis ühendab mustuskaevu korstnalõõriga, kuid paha on, kui see lõõr on ahju lõõr, mis just soojal ajal, kui õhutamise tarvidus eriti suur, on külm ega anna tõmbust. Samuti ei mõelda sellele, et lõõril peab olema küllaldane põikpind ja kõrgus selleks, et tekitada suuremat tõmbust, kui on klosetipottide lõõride tõmbus. Kõige halvem on aga muidugi siis, kui toru mustuskaevuga üldse ei ühendata, nagu seda mõnes koolimajas on leitud.

P. 5. loendatud asjaolud on tingitud eelarvete puudulikkusest: eelarvesse ei võeta kõiki vajalikke kulusid, nagu sisemiste viimistlemistööde, kooli õue ja mänguplatside korraldamise kulusid jne., mis pärast vallal puudub harilikult selge ettekujutus ettevõtte ulatusest ja pärastised „lisakulud“ tunduvad oodatamatuna ning neid ei taheta heameelega kanda.

P. 7. nimetatud puudus — koolimajade ebakohane välimus — on eriti taunitav, kuna just maa-alkoolimaja, kui kohalik kultuuri-keskus, peaks ka ehitus-kultuuriliseks eeskujuks olema teistele. Siin patustatakse nii tööde täideviimisel, rikkudes ära detaile ning arhitektuurilisi üksikasju, kui ka projekteerimisel, jättes läbi kaalumata hoone osade proportsioonid, viimistlemata katuse kuju, aknate jaotuse jms. Ei saa süüdistada selles ainult projekti kinnitajat, kuna viimane võib vaid vastuettepaneku teel läbi viia projekti parandamise juhul, kui projekteerijal puudub selleks andekus ja vajalik osavus; õige tihti aga selleks polegi enam aega, kuna projekt esitatakse peaaegu ühtajal ehitustööde algamisega.

Kõigi nende puuduste vältimiseks võivad suurel määral kaasa aidata maa-alkoolide õppejõud, seletades valla võimudele asja õiget käiku.

Kõigepealt peab asuma koolimaja projekti koostamisele aegsasti, ja nimelt võimalikult juba hilissügisel, kui on kavatsus ehitama hakata järgmisel kevadel. Projekti saamiseks pöördatagu asjatundja arhitekti poole, tellides temalt esialgu eelprojekt. Eelprojekt vaadatagu põhjalikult läbi ning kaalutagu iga-külgsest. Siis koostatagu täielik eelarve ning jaotatagu kulud vajaduse korral mitme aasta peale.

Kohapeal arhitekti puudumisel pöördatagu Põllutöökoja ehitustalituse nõuandja poole; kui ka see pole võimalik ja eelprojekt saadud eriteadlaselt, kelle erialaks pole mitte hoonete projekteerimine, on soovitatav pliitsis joonestatud projekt saata eelläbivaatamiseks kinnitavale asutusele. Võib arvata, et talve lõpuks on eelprojekt läbi uuritud ja on võimalik koostada projekt;

antagu siis arhitektile aega koostada töö- ja detailjoonised, kuna need on suureks abiks ehitustöökohal ja hoiavad ära mitmedki eksimused.

Meie pole aineliselt suutelised ehitama mingeid rikkalikult kaunistatud fassaadidega ehitisi — ja nende ainsaks ilustuseks jäägu hoolsalt väljatöötatud detailid, nagu õnnelikult komponeeritud karniis, mõni aknaluuk, sissekäigu uks jms., milleks on vaja aega.

On täitsa ekslik väide, et arhitekti töö on asjata kulu. Osava arhitekti poolt koostatud plaan annab niisugust kokkuhoidu, mis kaugelt katab tema töötasu. Tähtis ei ole seejuures mitte ainult kokkuhoid ehitatud ruumide alal, kuid ka näiteks kokkuhoid korstnate, ahjude juures ja mujal.

Sel teel on võimalik suuremalt jaolt vältida p.p. 1, 2, 3 ja 7 nimetatud puudusi. P.p. 4 ja 6 loendatud puudused on vältitavad, nagu öeldud, asjatundliku vahenditu järelevalve olemasolul, kelleks peaks loomulikult olema projekti koostaja — arhitekt. Kui vallavalitsus juba alguses arvestab kulud õieti, pole tal ka ootamata teatavate kulutuste tegemise vajadus veel mõne aasta jooksul pärast toorehituse lõpetamist — kooli täielikuks valmissaamiseks, ja p. 5 mainitud soovimatu asjaolu kaoks täiesti.

Mõnikord küll raske, kuid tagajärjekas töö oleks viia kohalikke tegelasi veendumusele, et käesoleva artikli põhimõtete elluviimine sünnib meie kõikide huvides.

Rahvuslik kasvatus Jaapanis.

A. Veiderma.

Noorsoo kasvatus peab kandma rahvuslikku ilmet ja seisma rahvuse teenistuses — see hüüdsõna kõlab nüüd igal pool maailmas riigimeeste ja haridusjuhtide suust.

Milline kasvatus on rahvuslik, kuidas anda kasvatusale rahvuslikku laadi? Vastus sellele küsimusele on paljudel selgusetu ja udune. Hästi väljendas jaanuaris peetud kongressil rahvusliku kasvatuses sihte keegi sõnavõtja järgmiselt: „Olgu eesti keel sulle armsam, kallim, ilusam kui ükski teine keel! Olgu eesti rahvas, tema õnn ja rõõm, tema häda ja vaev sinu südamele lähemal kui ükski muu rõõm või valu! Eesti maa ja rahva eest ole valmis igal ajal kõik andma, kui ta seda nõuab, ka elugi! Eesti rahva, ühiskonna huvid seisku alati esikohal, siis tulgu alles isiklikud huvid!“

Õiget rahvuslast iseloomustab piiramatu isamaa-armastus. Viimane pole tingitud ainelisist tuludest, mida isamaa võib pakkuda oma poegadele ja tütreile, vaid ta on kasupüüdmatu, südanthaarav ühtekuuluvustunne selle rahvaga, kes sind on sünnitanud, ja selle maaga, kes sind on üles kasvatanud, olgugi et see maa on kehv ja vaene.

Haaravalt kirjutas aastal 1813 saksa kirjanik Ernst Moritz Arndt õigest isamaatarmastusest saksa rahvale järgmist: „Kus sulle Jumala päike kõige enne paistis, kus sulle täevatähed kõige enne sirasid, kus su pilgud Jumala vägevust kõige enne ilmutasid, tema tormituuled su hingest läbi tungisid, seal on su armastus, su isamaa.“

Seal, kus inimese silm esimest korda su hälli üle kummardus, kus su ema sind kõige enne rõõmuga oma süles kandis, kus su isa sulle tarkusi ja jumaluse õpetusi südamesse istutas, seal on su armastus, su isamaa.

Ja kuigi seal oleksid vaid paljad kaljud ja tühjad saared ja kuigi asuks seal sinuga kehvus ja vaev, pead sa oma maad igavesti lõpmatult armastama, sest sa oled ju inimene, sa ei tohi seda unustada, sa pead teda hoidma oma südames.“

Isamaaarmastus teeb rahva suureks ja tugevaks. Rahvast, kes armastab oma isamaad üle kõige, ei suuda murda ükski võim, olgu see võim nii vägev kui tahes.

Eesti ühiskond elab uuenduste ajajärgus. Meie noorsoo ja rahva kasvatusprobleemid on võetud kaalumisele. Kuidas kasvatada rahvast rahvuslikult tugevaks, on tähtsamaid noorsoo kasvatus ülesandeid.

Et leida selleks teid, tuleb õppida tundma teiste rahvaste kasvatussihte ja viise, kuidas nad seda teostavad. Omandagem neilt ainult seda, mis on parim ja meile sobiv.

Käesolevas artiklis käsitletakse jaapani rahvuslikku kasvatust. Selleks on osalt kasutatud äsjailmunud Meissneri teost „Nationale Erziehung in Japan“.

Jaapani rahvas on tuntud ennastalgava isamaaarmastuse poolest, rahvuslik mõtlemisviis on kõigile jaapanlastele omane. Nende ridade kirjutaja elas maailmasõja ajal Harbiinis. Ta pidi imetlema kõigi jaapanlaste — Harbiini elanikkude ühist rinnet majanduslikus võitluses. Samm-sammult vallutasid nad venelastelt, kelle pilgud olid pöördud läände, üha uusi ja majanduslikke positsioone. Kõik jaapanlased siin — ärimees, käsitöeline, tööstur, ametmees — tundsid ennast jaapani rahva eelpostidena teed valmistamas järgnevale suurele massile. See ründamine lõppes hiljuti Mandžuuria vallutamisega. Kas Jaapan tungib edasi? Vististi küll. Kuid enne vaja Mandšukuo endale kindlustada.

Jaapanlasi võiksime nimetada rahvuslikemaks rahvaks maailmas. Tõuseb küsimus, milles peituvad selle nähte põhjused? Kas asjaolu, et Jaapan asudes saartel on muust maailmast eraldatud? Või on tuline isamaaarmastus jaapani iseloomu päritavaid omadusi? Kuidas suutis jaapani rahvas, kes on surutud kokku oma ilusale aga vaesele mägismaale, võita vägeva tsaariaegse Vene, vallutada Korea, kiskuda endale neljasaja miljoniselt Hiinalt Mandžuuria? Kas suudab ta ka tulevikus vastu panna oma vägevaile naabreile: P.-Ameerika Ühendriigile, Venele, Hiinale?

Peab kohe tähendama, et ühtlane rahvuslik mõtlemisviis on eeskätt tingitud asukohast saartel, mis muust maailmast merega lahutatud.

Jaapani rahva tugevuseks on ta ühtlus. Siin pole vähemusrahvuste ja keelte probleeme, mis on mõne teise riiginõrkuse põhjuseks. Korealased ja ainod on poliitiliselt võimetud, kultuuriliselt madalamal, milline asjaolu on põhjuseks, et nad järjekindlalt jaapaniseeruvad.

Igal rahval on omadusi, mis on päritavad. Kasvatuse ülesanne on arendada positiivseid päritavaid omadusi.

Rahva sõjakus on kahtlematult päritav. On rahvaid, kelle sõjakus on tuntud sajandite vältel. Hiinlased peavad sõjamehe elukutset alandavaks, sellepärast ongi nende valitsejaks kogu aeg olnud võõrad. Jaapanlased on olnud alati Ida-Aasia sõjakamaid rahvaid. Varemmail ajal külastasid nad oma naabrimaid neid röövides või vallutades. Sõjamehe seisus on Jaapanis alati olnud tugev

ja vägev. Sõjakus on jaapanlase päritavaid omadusi. Seda omadust arendatakse igas kasvavas põlves perekonnas, koolis, sõjaväes, templis.

Kui jaapani lapsi võrdleme euroopa lastega, siis paistab kohe silmi omadus, mis võibolla on päritud. Jaapani lapsed pole sugugi kangekaelsed ja jonnakad, ja neil puudub vajadus möllamiseks ja koerustüeks. Nad on vaiksed, vähega rahul, ei lõhu ega riku asju. Need omadused püsivad neil eluajaks. Jaapanis pole kunagi näha omavahelisi lööminguid; poisid ei kakle kunagi. Poisid ei taha olla juhtideks, nad täidavad meelsamini käske. Nad peavad endid maast-madalast ühe perekonna liikmeiks. Ühiskondlik vaim, ühtekuuluvustunne väljendub juba lastes. Ühtekuuluvustunnet arendatakse järjekindlalt; see omadus teeb jaapanlasest ideaalse kodaniku ja sõduri. Rahva- ja riigijuhid, kellest siin ilmiski pole olnud puudust, ei saa endale paremat rahvast soovidagi. Ta tunneb ennast ühise perena ja täidab ennastalgavalt juhi käske. Surmapõlgus ja vahvus, milliste omaduste eest samuti hoolitseatakse, näivad olevat samuti päritavad.

Jaapanis kasvatus ülesandeks on kollektiivse mõtlemisviisi arendamine. Jaapanlane ei tarvita iialgi asesõnu „mina“ või „meie“, „sina“ või „teie“. Jaapanlase kõrv on haavunud, kui ta kuuleb järjekindlalt eurooplase suust „vatakushi“, s. o. mina, mina, mina...

Kollektiivse mõtlemisviisi loogiliseks tagajärjeks on ühine vastutus-tunne. Kuriteo, roima eest kandis varemalt karistust mitte ükski roimar, vaid kogu ta perekond, vanemad, vennad ja õed. Veel praegugi karistatakse sõjaväes ja politseis, ka koolides, ärides jne. süüdlase kõrval ka ta ülemusi. Valitsuseasutustes teostatud süüteo eest kannatab isegi minister, kelle ametkonnas kuritegu toimus. Kõik isikud ametkonnas, ärides jne. tunnevad end ühise perekonnana, nad on kõik ühiselt vastutavad. Säärane kord on vali, kuid teda ei saa pidada ebaõiglaseks. Sellega toonitatakse sidet üksiku ja terviku vahel. Pole paremat vahendit üksiku liikme kõrgeima suute ja ülemuse ning alluvate koostöö saavutamiseks kui kollektiivne vastutus.

Eestis pannakse suurt rõhku võõrkeelte õppimisele. Jaapanis ei tunta nende vastu suurt huvi. Võib olla, et selle nähte üheks põhjuseks on asjaolu, et jaapanlasele sünnitab võõrkeele õppimine ta intelligentsusest hoolimata väga suuri raskusi. Jaapanlasi, kes kõnelevad vabalt mitu võõrkeelt, peaaegu ei leidu. Piiratud võõrkeele oskus on põhjuseks, miks laiem mass ei tunne võõrrahvaste elu ega saa võrrelda oma maa olusid võõрмаade oludega; ta on kiindunud jaapani omapärasusse. Ta kõrvu ei ulata võõrad helid, ta laseb ennast seepärast paremini juhtida.

Jaapanlase tõuomaduseks tuleb pidada ka ta suurt tähelepanemisvõimet, käte osavust, abstraktse mõtlemisviisi puudumist ja esteetilist annet, mis on ühendatud loodusearmastusega. Need omadused teevad jaapanlasest praktilise inimese, kes ei tunne sisemist vajadust uurida põhjusi ja juurelda, miks asi peab olema nõnda, aga mitte teisiti. Selle jätab ta eriteadlaste ülesandeks. Suurem hulk jaapanlasi õpib ainult seda, mis on praktiliselt tähtis, ta elab tagasihoidlikult, olles rahul sellega, mis tal on.

Ilutunne ja loodusearmastus on seotud tulise isamaaarmastusega. Isegi vaene rikkas, kes sõidutab reisijat hobusena, naudib õitsva kirsipuu oksa või tuulest sasisatud puukrooni ilu. Säärane rahvas armastab oma isamaad rohkem kui ükski teine rahvas maailmas, kel puudub ilutunne ja majanduslike ühepäevahuvide tõttu hävitab teinekord ilumetsad ja pargid, laseb hävida või

kisub ise maha kunsti- ja omapärased ehitused ja hooned, mis vanemad põlved on ehitanud.

Kui jaapanlaselt küsida, millest on tingitud tugev rahvustunne, siis kostab ta, et kogu jaapani rahvas tunneb ennast ühise perekonnana, kelle isaks on keiser, mikaado. Mikaado põlvneb jumalast; jumalad on kinkinud ta jaapani rahvale. Juba kaks ja pool tuhat aastat on keisri vanemad juhtinud jaapani rahvast nagu suurt perekonda; nad on vallutanud selle maad, nad väärivad seepärast kogu rahva austust. Keisriaustus on ühendatud esivanemate austamisega — šintokultusega.

Tuleb mainida veel asjaolu, et kuigi jaapani valitsejate hulgas on olnud häid ja julmi, kindlaid ja nõrku, ei tea jaapani ajalugu ainustki juhust, et mõni valitseja või valitsejate sugukonda kuuluv liige oleks seadnud isiklikud või keisrikoja huvid kõrgemale rahvuslikest huvidest.

Jaapanlasele sisendatakse maast madalast, et Jaapan on võitmatu. Et võita, pead uskuma, et keegi ei suuda sind võita. See usk ei tähenda sugugi vastase alahindamist, mis oleks hädaohtlik. Peab vaenlast tundma, aga ise olema tugev, et oleks kergem saada hakkama vaenlasega. Jaapanlased on teadlikud, et ainult see pääseb hädaohust, kes ise suudab ennast aidata; kui jääd lootma võõrale abile, siis võid hukkuda. Aita iseennast, seda usku sisendatakse jaapanlasele maast madalast.

Seoses isamaa- ja keisriarmastusega hoolitsetakse kangelasliku ja sõjaka vaimu arendamise eest. Juba väikestele lastele kingivad vanemad rahvus- ja sõjasangarite pilte ja raamatuid nende suurtest tegudest; nende raamatute hind on väga odav. Jaapani kuueaastane sunduslik algkool, kus käivad kõigisse ühiskonnakihtidesse kuuluvad lapsed, rikkad ja vaesed, kõrgest seisusest ja tööliste lapsed, on kõrgel järjel. Algkooli lugemispalad on hoolega valitud, nad on jaapani elust, mitte võõrsilt laenatud; suurema hulga palade sihiks on arendada rahvuslikku vaimu ja sisendada valmisolekut ohverdada ennast rahva, isamaa ja keisri eest. Viis-kuus korda aastas kogunevad lapsed pühalikule aktusele valitseja pildi ette. Vaikses hardumuses kummarduvad kõik pildile. Kui juhtub tulekahju, siis päästetakse eeskätt valitsejate pildid. Kui need hävivad, siis see on häbiks kogu koolile, eeskätt koolijuhatajale. Viimane valib häbi asemele vabasurma.

Ka kõigis teisis kooles, gümnaasiumes ehk kotogekko'des, kutsekoolest ja ülikooles pühitsetakse rahvuslikke pidupäevi suure pidulikkusega.

Kõigis kesk- ja kõrgemais kooles on tähtsal kohal sõjaväeline õppus, mida õpetab tarvilise ettevalmistusega ohvitser.

Olgu siin näitena toodud möödunud aastal aset leidnud vahejuhtum Tokio Sofia ülikoolis, mis iseloomustab kõrgemais kooles valitsevat õhkkonda. Sofia ülikool on ainus ülikool, kus rektoriks ja õppejõududeks on välismaalased, enamuses saksa jesuiidid. Osa üliõpilasi on katoliku usku, teised mittekristlased. Kaks katoliku usku üliõpilast ilmus rektori juure ja seletas, et nende südametunnistus ei luba neid palvetada Yasukuni-šintoaltari ees lahinguis langenud sõdurite hingedele, neile teha kummardusi ja võtta osa nende austamistseremooniast. Rektor ütelnud, et kuigi ta nende loobumist ei poolda, ei sunni ta neid talitama südametunnistuse vastu. See asjaolu sai teatavaks. Kohe katkestati sõjaväeline õppus ülikoolis, selle andja ohvitser vabastati. Ülikool oleks kannatanud, kui rektoril poleks läinud korda konflikti lahendada. Kuna jaapani valitsus asub seisukohal, et šinto pole usund ehk religioon, vaid rahvuslik kultus, jaapanlase kohustus, siis ei vaidle ka missionärid ja

buddapreestrid selle kultuse vastu. Ütleb ju Jeesus, et „andke keisrile, mis keisri kohus, ja Jumalale, mis Jumala kohus“. Ka Paulus lausub: „kes ülemate vastu paneb, see paneb Jumala vastu“.

Šinto kultusel on tähtis koht ka algkooles.

„Šinto“ ehk eesti keeli „jumalate või hingede tee“ on jaapani eelbuddistlik usund. Õigupoolest on see usk, et mäed, jõed, puud, kivid, evivad hinge, et hinged peale surma jätkavad elu ja külastavad maailma; esivanemate hingi, eriti endiste valitsejate hingi, peab austama. Praegusel ajal on šinto algelistest elementidest puhastatud; ta sisuks on nüüd esivanemate, eriti aga langenud sõdurite austamine. Ametlikult on seletatud, et šinto pole usk, vaid rahvuslik kultus.

Šinto templid on alati täis palvetajaid. Šintokultus ühendab kõik jaapanlased nende usulisile lahkuminekuile vaatamata ühiseks rahvaks.

Sõjaväes jätkatakse rahvusliku mõtlemisviisi arendamist. Jaapani sõjaväes valitseb lihtne vahekord ohvitseri ja sõduri vahel. Rahvast püütakse igati lähendada kaitseväele; sõdurite vanemaid ja sugulasi kutsutakse külastama kasarmuid, neid kutsutakse paraadidele, sõjalaevade vaatlemisele jne.

Algkoolide lugemikud sisaldavad palju lugusid jaapani ajaloolisest kangelasist ja nende tegudest. Harilik jaapanlane suhtub mütoloogiasse kui tõesse; sündmuste aastaarvu ta harilikult ei tea, kuna jaapani ajaarvamine algab iga uue keisri valitsemise algusega; hästi üksikasjalikult tunneb ta aga ajaloolisi kangelasi. Kangelaslugude teemaks on sagedasti vasallide truudus keisrile, vahvuse ja eneseohverdamise ülistamine.

Jaapanlased armastavad üle kõige lugeda rüütlite lugusid. Ajalehis ilmub pikki rüütli lugusid. Teatrites leiame sagedasti näidendeid sama sisuga. Ajaloolisil loenguil kuulavad jaapanlased põnevusega kangelaslugusid, kuigi seal pikalt ja laialt kirjeldatakse teinekord relvi, mundreid, lahingukorda jne., mille jalgimine eurooplasele tunduks igavana.

Kino on rahvuslikult häälestatud. Ka siin on filmide sisuks sageli kangelased, kuigi ka Jaapanis nagu kõigis muus mais kurdetakse, et filmid rikuvad noorsugu.

Jaapanis on valjult keelatud selliste raadioaparaatide kasutamine, mille abil võib kuulata välismaad. Jaapani publikul pole võimalust kuulata näit. Venemaa ässituskõnesid.

Kõik need asjaolud on põhjuseks, et jaapanlane jääb elulõpuni rahvuslaseks. Ta omandab küll euroopa tsivilisatsiooni ja kombed, kuid maailma-vaateliselt ta ei muutu.

Rahvusliku mõtlemisviisi eest hoolitsevad arvurikkad endiste sõdurite ja noorteühingud. Suurte rahvuspidustuste puhul, millest harilikult võtavad osa sajad tuhanded, esinevad nende ühingute liikmed korrapidajaina. Rahvuspidudest võtavad osa kõik kodanikud, keegi ei jää koju või kõrvale. Igal majal lehvib siis lipp, iga maja ukse ees põleb latern.

Kommunistlikul liikumisel pole Jaapanis pinda, kuna võimud igasuguse kommunistliku propaganda karmi käega lämmatavad. Kommunistlik maailmavaade võib viia kodaniku isegi trellide taha.

Eetiline kasvatus koolides on rajatud aastal 1890 antud keisri käskkirjale, milles toonitatakse, et riigi aluseks on perekond. Traditsioonilisteks voorusteks, mida tuleb arendada jaapani noorsoos, on selle käskkirja põhjal isamaa-armastuse ja valitsejatruiduse kõrval perekondlik ühtekuuluvus, vane-

mate sõnakuulmine, vanemate armastus ja austus, vendade ja õdede armastus, abikaasade vastastikune armastus ja austus.

Kasvatus — olgu see koolis või kodus — teeb noorest jaapanlasest mitte ainult hea kodaniku, vaid ka hea perekonnaliikme. Perekondlikud sidemed on siin palju tugevamad kui Euroopas. Perekonna peaks on alati vana-isa. Tema enam tööd ei tee, joob teed, hoolitseb lillede ja kääbuspuude eest, palvetab igapäev perekonna altari ees. Tema mure on, et esivanemaid alati nende surmapäevil vääriliselt mälestataks. Sel puhul lähevad kõik sugulased üheskoos templisse, kogunevad mälestuspeiedele ja tuletavad meele lahkunuid. Iga perekonna liige saab ergutust, et ta ka isiklikult võiks saada oma sugukonna väarikaks liikmeks.

Seistes riigimõtte teenistuses hoolitseb perekond lastearvu kasvu eest. Sündivus on seepärast väga suur, igal aastal kasvab jaapani rahvaarv ühe miljoni võrra. Arusaadav, et säärase suure iive juures Jaapan otsib uusi maid, kuhu mahutada ülejääki, ja peab leidma turge oma areneva tööstustoodete mahutamiseks. Jaapan oli sunnitud haarama oma võimupiirkonda Korea ja hõredasti asustatud Mandžuuria.

Kuna Euroopa koolide kodanikuõpetuse tundidel toonitatakse, et ühiskonna kohus on hoolitseda vanade, väetimate, töötute ja vaeste eest, on Jaapanis need ülesanded jäetud perekonnale. See sugugi ei tähenda, et lood Jaapanis hädalistega oleksid halvemad kui Euroopas. Igal pool, kus valitseb Konfutsiuse kõlblus, on iseenesest arusaadav, et kõik peavad hoolitsema vanade eest. Samuti nagu vanemad hoolitsevad laste eest, leiavad vanemad hoolt, ülalpidamist ja austust laste juures. Mida rohkem lapsi, seda enam on jaapanlane kindlustatud vanuse päevil. Laste eest hoolitsemine tähendab vanuse kindlustust. Siin ongi üks põhjustest, miks perekonnas on palju lapsi.

Tööpuudusest tekkivat häda aitab vähendada korraldus, mille järgi tööandja peab maksma töövõtjale ta vallandamise puhul väga suure summa. See korraldus paneb tööandja kümme korda enne kaaluma, kas vallandada teenija või mitte. Summa on nõnda suur, et võimaldab teenistusest vallandatule mitu kuud elada töötä, kuni ta leiab uut tööd või võtab ise midagi ette.

Kui häda läheb suuremaks, siis võtab jaapanlane oma vaiba ja kolib oma isa, venna või sugulase juure, kes surub oma perekonna kokku ja meeleldi jagab temaga leivapala. Seesugused perekonna traditsioonid on sotsiaalselt tervitatavad.

Haridusest peetakse suurt lugu. Tung ülikooli on suur. Sellega ühenduses on kasvanud ülikooli lõpetajate arv ning Jaapanis nagu teisisi kultuurriiges on tööta haritlaste probleem terav. Diplomiomanik leiab üldist hindamist. Pulmakõnes kriipsutatakse alati alla mitte ainult peigmehe head koolitunnistust, vaid ka mõrja saavutusi koolis. Vanemad ja sugulased piiravad endid igati, et võimaldada pojale ülikooli lõpetamisega üldise imetlemise saavutamist.

Võitlus leiava pärast pole Jaapanis siiski nõnda terav kui Euroopas. Ta ei löhu rahvuslikku tervikut. Kui ka nõuded elu suhtes on tõusnud ja on suuremad kui näit. korealastel, hiinlastel, malailastel ja teistel, on nad eurooplase elustandardiga võrreldes väga mõõdukad. See asjaolu põhjustabki jaapani kaupade odavuse.

Tütarlaste kasvatus erineb poeglaste omast. Tütarlaste koolide kavades on ette nähtud õmblemine ja majapidamine; ka ei unustata, et naine on jaapani vanade kommete ja tseremooniade kandja (teejoomise tseremoonia),

kool hoolitseb nende säilitamise eest. Ülikooli ukсед avati naisele võrdlemisi hilja. Nõnda hakati Tokio ülikoolis naisi vastu võtma alles aastal 1931. Kyushu ülikool avas ukсед naistele piiratud arvul aastal 1923.

Üldse võib Jaapanit nimetada meeste riigiks. Naist austatakse, kuid tal puuduvad poliitilised õigused. Poliitikast jaapani naised osa ei võta, nende ülesanne on olla meestele naisteks ja lastele emaks. Sellegipärast leiame naisi igal pool meestega ühes töötamas, mitte ainult põllul, vaid ka ärides ja büroodes. Kuid äris ja büroos töötab naine harilikult mõne aasta ja läheb siis mehele. Naisena on jaapanlanna mehe parim sõber, truu, hoolitseja ja väheste nõuetega; ta jääb tagasihoidlikuks õnnes ja edus, esineb alati väärikalt, õnnetuses ja hädas on ta mehe truu abiline.

Tuleb veel mainida suurt huvi spordi vastu. Koolides õpetatakse peale hariliku võimlemise maadlemist, vehklemist, isegi ammulaskmist. Tennis, jalgpall, pesapall, korvpall ja teised spordiharud leiavad suurt poolehoidu. Kooli aastapäeva kavas on antud tähtis koht spordivõistlustele. Korraldatakse välissõite, õppekäike kodumaale ja lähemaisse välismaisse. Koolihoone kõrval asetseb laialine spordiplats. Inglise-Ameerika mõjul on kesk- ja kõrgem kool kujunenud omaette korporatsiooniks: tal on oma hümn, oma rietus, mida kantakse uhkusega, oma kirjapaber, ka oma sõude- ja jalgpalli meeskond, oma lipp, vilistlaskogu, kes hoolitseb kooli eest, korraldab kontserte, kooli einelauda jne. Kooli, kus õppis isa, astub ka poeg ja sel teel pärandatakse vanema põlve traditsioonid nooremaile.

Jaapanit nimetatakse tõusva päikese maaks. Seda ta ongi. Ta on säilitanud rahvusliku omapära, kombed, traditsioonid, mis on kujunenud sajandite jooksul, kuid ta pole neisse tardunud. Avades aastal 1868 ukсед euroopa kultuuri mõjudele on Jaapan mõistnud omandada selle saavutused ja need ühendanud rahvusliku omapäraga. Jaapanlased on tõusnud Ida-Aasia vägevaimaks rahvaks. Kasvatus on aidanud selleks kaasa.

Soome rahvakooli päevaküsimusi.

Täienduskool, kutsekool ja 8-aastane algkool.

Alfred Salmela.

Praegu huvitab Soomes rahvakooli-õpetajakonda eriti täienduskooli korraldamine. 11-ndal märtsil algaval koolinõunike koosolekul on see küsimus kõige kesksem. Ja sellest kirjutatakse nüüd ajalehis, selle üle vaieldakse Eduskunnas, selle kohta tehakse Valitsusele aru-pärimisi. Lühidalt: küsimus on praegu väga aktuaalne.

Soome algkool on 6-aastane, samuti kui eesti, kuid Soomes tulevad õpilased kooli tunduvalt nooremalt. Koolikohustus algab sügissemestri alul sel aastal, mil laps saab 7-aastaseks. Tegelikult võetakse kooli veelgi nooremaid. Seepärast algkooli lõpetaja on sageli alles 12-aastane. On küll ette nähtud, et ta selle järele peab kaks aastat käima täienduskoolis, mis linnades, alevs ja tihedasti asustatud kohtades maal on 35 nädalat aastas kestev ennelõunane ehk päevakool, mujal aga ainult õhtukursused. Seepärast üldine arvamine kaldubki Soomes nõudma algkooli-aja pikendamist.

Rahvakoolil baseeruv täienduskool on tahetud teha praktiliseks. Kogemused ei ole siiski mitte väga julgustavad. On koole, kus üsna edukalt antakse õpetust põllunduses, karjanduses ja muus eriaineis. On õpetajaid, koguni meesõpetajate hulgas, kes päris oivaliselt oskavad õpetada majapidamist, söökide valmistamist jne. Kuid need moodustavad vähemiku 12500-liikmelises õpetajaskonnas. Põlluharimise seltsid, majapidamisühingud, kel on instruktoreiks sellekohase ettevalmistuse saanud spetsialistid, juhivad nüüd kutseharidust maal. Algkooli-õpetaja on enam üldhariduse andja. Ja seepärast algkooli kutseline õpetus osalt kaob.

Niisugustel oludel on kutsekoolide esindajad aasta-aastalt õnistanud pinda täienduskooli. Aasta tagasi esitati Eduskunnas nõue, et kutsekoolid peaksid asendama algkooli täienduskooli ja et omavalitsustel peaks olema õigus määrata kutsekoolidesse lapsi, kui nad sinna vabatahtlikult ei lähe. See ettepanek lükati küll tagasi, kuid Eduskund avaldas Valitsusele siiski soovi, et see põhjalikult kaaluks asja ja teeks Eduskunnale uue ettepaneku, kui selleks osutub põhjust olevat.

Möödunud kevadest saadik on sellekohane seaduseelnõu olnud nende ridade kirjutaja käes läbitöötamisel. Jaanuari lõpul sain viimaks selle valmis. Koolivalitsus kiitis selle heaks. Praegu on see Valitsuse käes läbi vaadata ja varsti, vahest juba aasta pärast, läheb see Eduskunnale arutamiseks.

Koolivalitsuse eelnõu sisaldab kõigepealt selle punkti, et omavalitsus võib täienduskooli asemel pikendada harilikku algkooli kahe aasta võrra. Omavalitsus võib siis täienduskooli ka asutamata jätta. Omavalitsusel ei ole selleks õigustki, kui kooliringkonnas on kutsekool, mis küllaldaselt rahuldab ta vajadust kutsekooli järele. Selle määrusega tahetakse nimelt takistada täienduskooli võistlemast kutsekoolidega. Kui koolivalitsuse seaduseprojekt vastu võetakse, korraldatakse linnade, alevite ja tihedalt asustatud maakondade täienduskool mitte kutseõpetusena, vaid rahvakooli 7-nda ja 8-nda klassina. Koolivalitsuse ettepanek läheb koguni nii kaugele, et ka vähem rahvarikkais kohtades oleksid algkoolil kaks lisaklassi.

Algkooli pikendamine kahe aasta võrra toob soome algkooli korraldusse ka muid tähelepandivaid muudatusi. Teatavasti jaguneb soome algkool kahte alaosakonda: alam algkool ja ülem algkool. Esimene on kaheaastane, teine nelja-aastane. Kuid kuna maa on hõreda rahvastikuga, siis suur hulk koole on vaid kahe õpetajaga, nii et üks õpetaja õpetab alamas, teine ülemas algkoolis. Sageli on alamas algkoolis suhteliselt vähe õpilasi, ainult umbes 10, kuna ülemas on paarkümmend. Kui algkool saab 8-aastaseks, tuleb seesuguseis koolides ühele õpetajale anda neli alumist ja teisele neli ülemist klassi.

Aga kas kutsekool selle all ei kannata? Tõsi on küll, et algkooli lisaklassides kutsekooli iseloomundvalt väheneb. Vastukaaluks sellele tahetakse asi nii korraldada, et ka kutsekoolid kuuluksid koolikohustuse seaduse alla, s.o. et õpilasi võiakse kohustada neisse astuma. Soome kutsekoolides on seni olnud õpilaste puudus. Ehk küll ajalehis ühtlugu kirjutatakse kutsehariduse tähtsusest ja üksmeelselt kurdetakse liig suure üliõpilaste tulva üle, kestab tagasihoidlik suhtumine kutsekoolidele üha edasi, ja koguni juudid endile võttes kontoriametnikke, küsivad kohaotsijalt kõigepealt, kas ta on gümnaasiumi lõpetanud. Seepärast ei hoolita kutsekoolidest. Uue seaduseelnõu järele võivad ametivõimud kohustada neid või neid lapsi astuma kutsekooli, ja siis kindlasti täituvad kutsekoolides tühjad kohad. Seesugune kutsekooli astumise kohustus on kahtlemata õrnalaadne asi, sest nii ju otse määratakse sunduslikult ära õpilase tulevane elukutse ja eluülesanne. Kui omavalitsuselt, kes talle pakub kutsekooli algkooli täienduskooli asemel, ei ole tal siis õigust saada mingit muud tasuta haridust. Seepärast võib vist küll pidada kindlaks, et uue korralduse jõusse astumisel saab neist koolikohuslikest lastest, kes ei astu keskkooli, valida kutsekoolidesse parimad õpilased. Kutsekoolidest saavad siis andekaimate algkooli lõpetajate koolid. Siamaani on need olnud üldhariduslike ainete suhtes andetumate õpilaste koolid.

Kui kutsekoolid nõndaviisi saavad koolikohustuslikeks, siis peavad nad õpilasele andma kõik need soodustused, mida need nautivad avalikes rahvakoolides. Järelikult õpetus neis peab

olema maksuta ja õpperaamatud ning muud koolitarbed tuleb õpilasile anda tasuta. Kehve-
maid õpilasi tuleks peale selle toetada ka riietuse ja toidu andmisega, nõnda et nende koolis-
käimine oleks võimaldatud. Siiski küsimus sellest, kas last tuleks kohustada kutsekooli astumi-
seks, jääks lahkarvamiste puhul koolivalitsuse otsustada. Sellega välditakse laste ülekohtune
„kamandamine“ kutsekooli, ka ei tohiks lapse kohustus kutsekooli astumiseks ulatuda üle kooli-
kohustuse aja piiri.

Kui kutsekoolide eest hästi hoolitsetakse, neid arendatakse ja küllaldaselt laiendatakse,
siis ei nõrgene kutseharidus minu arvates sugugi mitte koolivalitsuse seaduseelnõu maksmä-
hakkamisel. Oleks küll väga soovida, et kutsekoolid alistataks koolivalitsuse ülevalve alla, kus
nad veel ei ole. Ka selle kohta on koolivalitsuse poolt ettepanek tehtud, kuid kutsekoolide
poolt pannakse sellele kangesti vastu.

Koolivalitsuse seaduseelnõu vastu võiakse esitada kaaluvaid vastuväiteid. Olen neid
kaalunud juba ligi aasta ja vankunud mitmesuguste võimaluste vahel. Kirjeldatud lahendus
näib siiski praegu kõige parem olevat. Kõige tähtsam seejuures on minu arvates see, et kutse-
koolidesse saadakse andekamaid õpilasi, aga mitte ainult haritlaste „äpardunud“ lapsi ja et
maa algkool sel teel vähehaaval tehakse üldiselt 8-aastaseks ning ta pääseb maa murranguea ras-
keist aastaist õnnelikult üle.

Milleks kohustab Eesti riiklik iseseisvus meie noorsugu?*

Arutlev dialoog.

Helmut Bötcher.

(Pooltühi päalinna suunduv raudteevagun talvisel õhtupoolikul. Istuvad vastamisi
akna all koolimütsis nooruk ja raamatusse süvenenud neiu. Konduktor on kontrollinud piletid
ja väljunud).

Nooruk. Vabandage, Teilgi on priipilet ja Teiegi sõidate päalinna. Kas mitte kesk-
koolide abiturientide kirjanditevõistlusele nagu minagi?

Neiu. Imelik, et mul varem ei tulnud mõte, et Teie võite sõita päalinna samal otstarbel,
päälegi on Teil koolimüts pääs.

Nooruk. Huvitav kokkusattumus. Sõidame mõlemad päalinna riiklikule kirjandite-
võistlusele. Sõidame läbi talviste metsade, läbi pühapäevaselt puhkavate keskuste. Alles
eile kihas kõikjal töö, homme töötatakse edasi, ent täna on puhkus.

Neiu. Kuid puhkepäeval tehakse hinnanguid tehtud töö kohta, kogutakse uut julgust
ja tarmu veel suuremaiks tegudeks.

Nooruk. Pühapäeval mõteldakse kaugeleulatuvaid mõtteid, juureldakse argipäevase
rühkimise põhjusi ja tulemusi. Ja minulgi tuleb isu mõtelda põhjalikke mõtteid. Noor
inimene küll ei armasta mõtelda ega juurelda, ta tahab ainult teotseda, lakkamatult töötada
iseenda ja oma kodumaa kasuks.

Neiu. Kuid kas noores inimeses on tungi töötada kodumaa kasuks? Kui palju
mõtleb noorur kodumaale, kui ta rühhib ning rähkleb isatalus või teeb masinlikke liigutusi
töökojas, vabrikus? On ju ainult väike osa noorust koondunud organisatsioonesse, mis on küll
peaaegu üldiselt isamaaliselt hingestatud. Aga enamik noori pärast koolipingist lahkumist

* Töö, mis gümnaasiumi õpilaste võistluskirjanditest sai I auhinna.

siirdub kohe vaimu ning keha väsitavasse, nüristavasse leivateenistusse. Valdavam osa noori ei mõtle ühiskondlikke mõtteid ega kavatse isamaalisi tegusid.

Nooruk. Ma julgen rääkida otse vastupidist, julgen väita, et noortes on hoopis rohkem isamaalsust kui vanades, kuigi noored ei harrasta sellega paraaditsemist. Te näete ainult noorsoo välist ilmet, koort, kuna tuum, sisemine tuli jääb teile märgatamatuks. Ma mõtlen, et ma ei eksi, kui arvan tajuvat iga noore hinges alati hõõguva sädeme, isamaalsuse sädeme, mis on vaba kõigest ebapuhtast ning võltsist. Noore inimese isamaalsus hingitseb sügaval põues, ei loida petliku raketina tema välimuses ega sätenda hoopleva sõnana tema suus. Kuid on aegu, kus see säde süttib, plahvatab leegiks, ümbritseb noort tulise lõõmana, sunnib suurele teole, rahvuslikule teole. Tarvitseb vaid meenutada Vabadussõda, millest noored võtsid osa kiindumusega, andumusega, jättes oma igapäevased toimingud ning askeldused ja tunnustades oma tegevuses ainult üht eesmärki — kodumaa iseseisvust.

Neiu. Kuid kas ei oleks mitte viljastavam kodumaale ning õilistavam noorele endale, et need läitumised toimuksid ilma suuremate vaheaegadeta, järjekindlalt teatavalt tähtajul? Siis saaks see väike säde noores rinnas uut elujõudu, siis avaldaks ta oma mõju noore inimese igapäevastele toimingutele, et neilgi oleks alati üks ning sama eesmärk — kodumaa hüvang.

Nooruk. Nõnda see ongi tegelikus elus: on tähtpäevi, millal nii noored kui vanad värskendavad oma rahvuslikke tundeid ning suurendavad isamaalist teoindu. Eks me tule ju kokku ühel või teisel tähtpäeval, nagu Vabaduspäeval või Võidupühal, ja eks me siis hõiska isamaalisi laule, mis on viinud meie vanemaid suurtele tegudele, eks me kuula siis rahvuslikke kõnesid, mis räägivad kohustustest meie maa ja tema iseseisvuse vastu.

Neiu. Andestage, et katkestan Teie kõneluse isamaalsust süvendavaist tähtpäevist, aga ma tahtsin Teilt küsida: mis Te arvate, milleks kohustab Eesti iseseisvus meid, noori?

Nooruk. Ma vastaksin Teile Teie omade sõnadega: Eesti riiklik iseseisvus kohustab noorurit kandma rinnas sädet, rahvustundest õhkuvat tulesädet, mis mitte ainult ei õhuta rahvuslikule teole, vaid annab ka igale tavalisele teole rahvusliku suuna. Teiste sõnadega: meie riiklik iseseisvus kohustab meid asetama kõigile oma tegudele ainsa lõppsihi — isamaa hüvangu, ta kohustab olema igal hetkel valvel, et me ise ega meie naabrid ei astuks kas kogemata või meelega mõnd kodumaa iseseisvusele ohtlikku sammu, kuid veel rohkem ta kohustab meid astuma vastu vaenlasele, olgu sisemisele või välisele, kui see ähvardab lämmatada Eesti vabadust. Ma ütleksin: eriti tähtis on kohustus olla valmis kaitsma kodumaa vabadust. Me peame ohverdama oma varanduse, koguni oma elu, kui nõuab seda kodumaa julgeolek ja iseseisvus, sest meie esinevanemad on võidelnud iga jalataie maa eest, on väetanud iga mätast ning küngast oma higi ja verega, et idaneks ja võrsuks vabaduse taim. Nüüd me peame olema valmis niisama suureks või suuremakski ohvriks, sest nüüd on hakanud kandma vilja see taim, mida on turgutatud sajandeid, nüüd on vaja ennastalgavalt hoolitseda, et ei käiks selle taime pääle kahjulikke tuuli ega sajaks temale hävitavat rahet.

Neiu. Teie silmad sätendavad, Teie hingesädeme isamaalsus vilgub neist. Vaadake, nõnda saame meie, sädemeid kandvad noored, anda tuld edasi, viia sinna, kus ta on raugemas või koguni kustunud, nõnda saame seda teha siis, kui meis endis on hakanud helisema isamaalised sõnad. Nõnda saame panna teisigi tajuma kohustusi, mis on neile asetanud nende isamaa.

Nooruk. Kuid mitte ainult sõnades ei seisa noore teadliku isamaalase eeskujui, vaid ka tegudes, eriti tegudes. Me ei saa ju alati kaata suuri eeskujulikke isamaalisi tegusid, ei ole selleks alati võimalusi ega piisa jõudugi. Aga väikesed, lihtsad teod on ikkagi võimalikud. Lihtsad teod, kui neid harrastab iga teadlik noor, annavad kogusummas suure, väärtusliku teo — riikliku iseolemise pandi. Mõtelge, kui palju suudaks noorsugu saata korda meie rahvusliku, omapärase kultuuri kasuks, kui iga noor ostaks aastas ühegi väärtteose: see annaks mõjuva tõuke meie rahvusliku kultuuri arenguks. Kui iga noor võtaks omaks juhtlause — tarvita kodumaa tööstussaadusi: milline kindel tugi see oleks meie majanduselu kindlaksujunemisele. Sest riik ei püsi iseseisev ainult püssitikkude varal, vaid riikliku iseseis-

vuse ning julgeoleku määravad rahva ja riigi kultuuriline ning ökonoomiline iseseisvus, olene-
matus. Nii siis: isamaaliste lõöksõnade ja tundmusepalangute kõrval ka isamaalisi tegusid,
pisitegusid!

Neiu. Mina ei lisaks neile mõjuvaile sõnule enam midagi, ma võtaksin ainult kogu
kõneluse ühte lausesse kokku: meie kodumaa riiklik iseseisvus kohustab meid, noori, hoidma
hingés alati kiindumust, armastust oma maa vastu, lähtuma kõigis oma tegudes ja toiminguis
alati isamaa hüvangu printsiibist, süvendama oma ümbruses rahvustunnet, meenutama kõigile
tarbekorral nende suuri kohustusi meie ühise Eesti vastu, kaitsma ning soodustama kõigiti
meie kultuuri ja majanduse õitsengut, astuma tarbekorral julgesti välja kodumaa vabaduse
kaitseks.

Nooruk. Kummaline: me kõneleme oma kodumaast ja kohustustest tema vastu, ja
nagu meie südamest tulnud sõnade eriliseks toonitamiseks hakkavad äkki paistma päälinna
tornid läbi lumise videviku. Tähendab: oleme saabumas oma riigi ajju kõrgete tunnete saatel.

Neiu. Mulle praegu tuli pähe veider mõte: võib-olla homme kirjanditevõistlusel pea-
megi kirjutama neist küsimustest, mida praegu ühiselt arutasime, võib-olla tulebki kirjutada
meie noorsoo kohustustest Eesti riikliku iseseisvuse vastu.

Nooruk. Väga võimalik. Kuid ma ei kirjuta sellest hääd tööd, tean, et ei kirjuta, sest
ma tunnen liig hästi, milleks mind kohustab isamaa iseseisvus, et suudaksin seda puistata
korralikult paberile.

Neiu. Siis võiksite kirjutada meie äsjasest vestlusest, kirjutada antaval teemil ühe
arutleva dialoogi, mis areneb Tallinna suunduvag vagunis kahe kirjanditevõistlusele sõitva
noore vahel.

Nooruk. Seda ju võiks, aga sellestki tuleks korratu töö. Meie keskustelu oli ju hüplev,
loogikavaene, kompositsioonikehv, eriti algus.

(Süvenev vaikus, rataste ühtlane rütm. Vaguniaknast paistab läheneva päälinna torne.)

ARVUSTUSI

Eesti raamatu juubeliaasta puhul.

V. Orav.

Riigivanem K. Päts oma raadiokõnega 23. II 1935 avas eesti raamatu juubeliaasta.
25. augustil s.a. mõõdub ju 400 aastat päevast, mil ilmus trükis esimene senituntud eestikeelne
raamat, Wanradt-Kõlli katekismus.

Selle harukordse juubeli puhul avaldatakse ajalehtedes ja ajakirjades mitmesisulisi artik-
leid, uurimusi, arvustusi ja ütoopilisi kavu eesti raamatu õilistamiseks lähemas tulevikus.
Õpetajad, kel kõige rohkem tegemist raamatutega ja raamatutarkuse istutamiseega noortes-
se, paratamatult on kistud kaasa sellest eesti raamatu „pühast aastast“, tema kaasnähetest ja järe-
lainetest. Õpetajate kohus ja ülesanne on selgitada laiemaile hulgile alati, eriti aga käesoleval
aastal raamatu tähtsust, vajadust ja mitmepalgelisust.

Kuna ajalehtede ja ajakirjade artiklid tihti kalduvad subjektivismi ja seepärast ei saa
olla igakord „rahvavalgustajad“ tõe mõõdupuuks eesti raamatu hinnangul tema 400-aastasel

arenemiseel, siis juhin kaasvõitlejate tähelepanu raamatule, mis heidab objektiivset valgust eestikeelse raamatu tekkimisele, arenemisele ja praegusele seisundile. See 1½ aastat tagasi ilma kärarikka reklaamita ilmunud teos võib pakkuda rohket ja asendamatu abi õpetajaile aktuste korraldamisel koolides ja haridusseltsides eesti raamatu juubeliaasta puhul. Ma mõtlen Eesti raamatukoguhoidjate kirjastusel ilmunud Fr. Puksovi raamatut „Eesti raamatu arengulugu seoses kirja ja raamatu üldise arenemisega“ (Tallinn, 1933. Hind 3 kr.).

Oma uurimuse sissejuhatuses autor peatub kokkuvõtlikult kirjamärkide (tähtede) tekkimisel ja arenemisel üksikute kultuurrahvaste juures, kirjutusvahendite (kivi, savi, metalli, puu, papüüruse, pärgamendi, paberi, peitlite, pilliroo, sulgede jne.), raamatuköitmise algete, trükikunsti leiutamise ja arenemise juures.

Eesti raamatust juttu tehes mainib Fr. Puksov esimese eestikeelse raamatuna a. 1535 ilmunud Wanradt-Kölli katekismust, trükitud Wittenbergis Hans Luffti juures. See jäi ka ainsaks meile tuntud trükiteoseks 16. sajandist. 17. sajandil ilmus juba 45 eestikeelset raamatut, 18. saj. — 155, 19. saj. — 8800 ja 20. sajandi esimesel kolmandikul — 18000 raamatut. Nagu teoste arv järjest kasvas, nii kasvas ka eksemplaride arv.

Sisult olid esimesed eestikeelsed raamatud peaaegu kõik vaimuliku sisuga. Alles 18. sajandi teisel poolel ilmus vaimuliku kirjanduse kõrvale ka trükitud kalendreid ja teoseid tervishoiu alalt, kuna 19. sajandil lisandus veel seaduseraamatuid, luuletusi, novelle, õpperaamatuid ja ajakirju. 20. sajandil peale eelmainitud kirjanduse liikide osutavad arvuliselt tõusu veel üksikud teadusealad, mitmesugused põhikirjad, aruanded j.t.

Väljumisel eesti raamat minevikus ei suutnud võistelda välismaa trükitoodetega, mis seletatav osalt vähese nõudmisega kunstipärase kalli raamatu järele, osalt kõikjal valitseva trükikunsti langusega 19. sajandi algul. Kunstipärase eesti raamatu toob esile 20. sajandi algul esteetiliste huvidega „Noor-Eesti“ ringkond, kelle traditsioone püüdsid jätkata „Siuru“, „Odamees“ j.t. Eesti raamatu väljumisele on autor pühendanud kahjuks vähe ruumi, ainult 2 lehekülge.

Pikemalt peatub Fr. Puksov trükiasjanduse juures üldse ja eriti meie kodumaal. Trükiti eestikeelseid raamatuid 17.—18. sajandil peamiselt Riias ja Tallinnas; Tartu pääseb esikohale alles 19. sajandil. Nii trükiti 1876 a. Tartus 59, Tallinnas 24, Viljandis 18, Pärnus 4, Kuresaares 1, Riias 1, Peterburis 1 ja Saksamaal 4 eestikeelset raamatut. 20. sajandil võistlevad esikoha pärast Tartu ja Tallinn.

Esimesiks eesti raamatu trükijaiks („vajutajaiks“) ja levitajaiks olid sakslased, Saksa-maalt ja Rootsist Läänemerele ilmunud raamatutrükijad ja -kauplejad, kelle tegevust autor jälgib suure armastusega ja teadusliku innuga. Esimesi eestlasi trükikojoomanikena, kirjastajaina ja raamatukauplejaina võib leida alles 19. sajandi teisel poolel (A. Aint, A. Grenzstein, J. Järv, K. A. Hermann j.t.) ja 20. sajandil, kus trükikodade ja raamatukaupluste arvu suure juurdekasvu tõttu nende üksikasjalikku loetlemist ei ole peetud otstarbekohaseks populaarteaduslikus uurimuses.

Lõpetab Fr. Puksov oma uurimuse peatükiga bibliograafiast ehk trükitoodete nimistust ja selle koostamisest. Lisana on antud lühike saksakeelne kokkuvõte eesti raamatu arenguloost, trükiasjandusest ja bibliograafiast.

Raamatu teksti selgitavad ja süvendavad hästi õnnestunud illustratsioonid (arvult 11). Hõlbustab raamatu kasutamist peale sisukorra veel isikunimede register.

Õiendamist nõuaks paar trükiviga aastarvudes (lhk. 25, 47 ja 122).

Arvesse võttes siin lühidalt refereeritud Fr. Puksovi raamatu väärtuslikku sisu, ei jäta ükski õpetaja isiklikult tutvumast ja teisi tutvustamast „Eesti raamatu arengulooga seoses kirja ja raamatu üldise arenemisega“.

Lühemalt käsitleb autor sama ainet oma raamatus „Raamat ja tema sõbrad“ (Tartu, EKS, 1934. Hind 1 kroon).

Prof. A. Tammekann. „Eesti“. Kaardikoda „Terra“ Tartus. Kooliseinakaart mõõdus 1:200.000. Joonistanud Ed. Oras. Riigi trükikoja trükk Tallinnas 1934.

Prof. Tammekann'u „Eesti“ on praegusel ajal kahtlemata parimaid Eesti seinakaarte. Kaardi koostamisel ja joonistamisel on kasutatud kõiki uuemaid saavutisi meie kodumaa pinnahituse, veestiku ja tehisainese uurimuste alalt. Seega on kaart sisult ajakohane, kui arvata välja mõned ebatäpsused ja ebatähtsused ainese valiku alal. Ka kartograafilis-tehniliselt on käesoleva kaardiga antud parimat, mis meie praegustes oludes võimalik. Kaardi tehniline joonistaja hra Ed. Oras ja Riigi trükikoda on teinud oma töö üldiselt hästi.

Maapinna kõrgusalade ning mere sügavusalade värvitoonid on üldiselt pehmed ja mahead ning ka küllaldaselt üksteisest eraldatavad. Eriti reljeefsel erinevad sellel kaardil meie kõrgustikkude alad, nagu näit. Otepää kõrgustik Haanja kõrgustikust jne. Ainult meie kõrgeimate „mägede“ eraldamiseks üldisest kõrgustiku põhifoonist oleks olnud vajalik tugevam pasterleerimine.

Kaart on trükitud heale kirjapaberile ja kleebitud tugevale lõuendile ning varustatud poleeritud kasekõppidega ja rihmadega kinnirullimiseks. See kõik aitab tõsta kaardi välisilmet. Julgesti võib teda paigutada ses suhtes välismaade kartograafiliste tippsaavutiste kõrvale.

Sisult ühendab prof. Tammekann'u „Eesti“ eneses õieti kaks eritülesandega kaarti: kooliseinakaardi ja bürooseinakaardi.

Kaugelt vaadates on meie ees tavaline kooliseinakaart, millel erilisel väljatõstetud on pinnahituse absoluutsed kõrgusalad, mere sügavusalad, jõed ja järved. Teised loodusainese esemed, nagu pinnamood ehk pinnareljeef (suuremad vallseljakud, vooded, kühmunud ja kuplid, soostunud alad, joad), samuti ka tehisainese esemed, maakondade piirid jne. väljenduvad kaardil kaugelt vaadates õige tagasihoidlikul kujul. Raudteed ja maanteed on kaugelt vaatamiseks kujutatud liigagi tagasihoidlikult. Nii on meil kaugelt vaadates tegu füüsilise seinakaardiga, kus linnad on tähistatud nende pindalale vastavate punaste laikudena, alevid — punaste sõõridena ja suuremad alevikud ning kihelkondade keskused — mustade sõõridena.

Ligidalt vaadates selgub, et meil on tegu n.n. bürooseinakaardiga. Ja nimelt sellise bürookaardiga, mis kantud füüsilise kaardi foonile. Ligidalt vaadates leiame kaardil arutu hulga kooli suhtes ülearuseid väikesi musti ringikesi ühes nimeedega — väiksemad alevikud, asundused, külad ja mõnikord ka üksikud kõrvetalud (näit. Koonukõrve Põhja-Järvamaal). Bürooseinakaardi suhtes võiks neid ringikesi ja nimesid olla igatahes veel rohkemgi, kui neid on praegu tegelikult kaardile märgitud.

Kooli- ja bürooseinakaardi ülesanded on teatavasti lahkuminevad ja mõnes osas üksteisele isegi risti vastukäivad.

Pealegi on prof. Tammekann pütnud anda uuele kaardile seesuguse sisu, et teda saaks teataval määral kasutada ka ülikooli õppe- ja teaduslikus töös. Teatava määran on see seisukoht õigustatud. Sest kolme erilise suure Eesti seinakaardi väljaandmine meie piiratud tiraazi juures ei tasu end kunagi. Paratamatult tuleb leppida kompromissiga.

Vaadeldes prof. Tammekann'u kaarti „Eesti“ mainitud „kompromissi“ seisukohalt, peab tunnistama, et see töö üldjoonis siiski hästi on õnnestunud. Arusaadavalt on ka sellegi töö juures mõningaid puudusi, ebatähtsust ainese valikul, ebatäpsusi jne.

Kaardis leiduvad puudused, ebatäpsused jne. ei ole sisult mitte väga olulised ning ei alanda ka kuigi palju sellise iseenesest kena kaardi üldist väärtust, nagu on seda prof. Tammekann'u „Eesti“. Seepärast võib seda kaarti soovitada koolidele ja kõigile ametasutistele ning büroodele.

J. Kents.

Anni Varma. Õmblustööde tehnika I. Pesutöö käsiraamat. Haridus- ja sotsiaalministeeriumi väljaanne, Tallinnas 1930, 340 lk. paljude piltidega. Hind 5 krooni.

Õpperaamatuid kutsealade tarvis on veel vähe ja õmblustööde alal ei ole üldse sellist põhjalikku tööd kui kõne all olev. Raamatu peaks omandama tööstusliku naiskutseskooli vastava osakonna iga õpilane, sest kooli lõpetades ja ellu astudes osutub raamatu kursuse lõpetanule niikuinii tarvilikuks. Kui igal õpilasel koolis õppimise ajal ei ole võimalik raamatu muretsemine, siis peaks kooli raamatukogus leiduma tarviline arv eksemplare. Igatahes ei peaks olema vastuvõetav selline viis, et siis, kui kohane õpperaamat olemas, ainet käsitletakse ainult tunnis ja töös tehtud märgete ja üleskirjutiste abil.

„Õmblustööde tehnika I“ on tarvilik raamat kõikide koolide raamatukogudes, kus õpetatakse naiste käsitöid, ja naiskäsitööde õpetajale.

Raamatu kohta ilmus „Eesti Kirjanduses“ 1932 a. (E. K. nr. 7, lk. 348—352) Lüüdia Palm'ilt pikem arvustus, millest toome mõned väljavõtted: „Uue aegne naiskäsitöö on meil õige noor ala. Loomulik, et lühikese ajaga pole jõutud täisküpsete saavutisteni, sest eeldused

viimaseiks kujunevad aeglaselt. Saavutiste vähesus on tingitud aine uudusest, õpetus- ning rakenduskogemuste vähesusest, ka naistegelaste puudulikust kirjaliku väljenduse oskusest, sest erialalise teose kirjutamine nõuab peale põhjaliku aine valdamise veel häid stilistilisi võimeid.

Neil asjaoludel paelub naiskäsitöö harrastajate erilist tähelepanu Tallinna linna naiskutseskooli juhatajalt Anni Varma'lt Haridus- ja sotsiaalministeeriumi kirjastusel ilmunud põhjanevate nõudlustega teos „Pesutöö käsiraamat“. Raamat on õige laiaulatuseline. 334 suurekaustalisel leheküljel käsitletakse pikalt kõiki pesutöösse puutuvaid küsimusi: pesumaterjale, töövahendeid, pisteid, nais-, mees-, laste-, laua-, voodi- ja köögipesu. Peale selle tikandeid ja pitse.“

Raamat on Haridus- ja sotsiaalministeeriumi poolt koolidele soovitatud ja on saadaval Tallinna naiskutseskoolis (Tui t. 12).

J. Kivret.

MITMESUGUST

Koolivalitsuste juhatajate, koolinõunikude ja algkoolide juhatajate üleriiklik kokkutulek Tallinnas 17. veebruaril 1935.

Pühapäeval 17. veebruaril toimus Tallinnas koolivalitsuste juhatajate, koolinõunikude ja algkoolide juhatajate kokkutulek Estonia kontsertsaalis. Kokkutulekul oli registreeritud 1317 osavõtjat. Ilmunud olid kõik koolivalitsuste juhatajad, kõik koolinõunikud ja algkoolide juhatajad. Puudusid vaid algkoolide juhatajad saartelt, kes halbade ühendusolude tõttu ei pääsenud kokkutulekule.

Valitsuse liikmetest esimesena oli kohal haridus- ja sotsiaalminister N. Kann, talle järgnesid peagi kohtuminister J. Müller, välisminister J. Seljamaa, põllutööminister N. Talts, kaitseminister P. Lill ja majandusminister K. Selter.

Kell 10.20 saabus kokkutulekule kaitsevägede ülemjuhataja kindral J. Laidoner ja varsti peale selle astus saali riigivanem K. Päts haridusministri N. Kann'u ja peaministri asetäitja K. Einbundi saatel.

Koosolek algas koraaliga: „Issand, Sa hämaral ajal me vanemaid hoidsid“, mis vägevalt kõlas orelil saatel. Koosoleku avas haridus- ja sotsiaalminister N. Kann, kes lühikeses sõnavõtus märkis, et kokkutulek on ajalooline sündmus, erakorraline juhus iseseisvuse ajaloos, kus nii rohkelt koolitegelasi kokku tulnud seadma sihte oma töös. Soovib, et kokkutulek annaks kõigile osavõtjatele uut värskest ja hoogu töötamiseks koolipöllum.

Siis arsus kõnetooli riigivanem K. Päts ja kõneles veenvalt meie noorte kasvatuse suunast ja õpetajate — kasvatajate suurtest ülesannetest. Riigivanema kõnet katkestasid alatasa hoogsad kiiduavaldused.

Pärast riigivanema kõnet võtsid sõna tervituseks kokkutulnute esindajad. Esimesena rääkis Põltsamaa algkooli juhataja Jaan Peterson, talle järgnesid Tallinna koolinõunik Christian Brüller ja Virumaa koolivalitsuse juhataja Ernst Rosenberg.

Viimase sõnavõtja ettepanekul lauldi ühiselt hümnid kolmas salm: „Su üle Jumal valvaku“. Selle järele lahkus kokkutulekult riigivanem K. Päts ja kõnetooli astus haridus- ja sotsiaalminister N. Kann, kes andis pikema ülevaate meie kooli tänapäeva ülesannetest. Ministri kõnet katkestasid sagedased kiiduavaldused.

Pärast seda kõneles süütavalt elavate kiiduavalduste saatel peaministri asetäitja K. Einbund eesti rahva kultuuri sihtidest ja meie rahvuse eesmärkidest. Sellele järgnes sügavtõsine laul: „Isamaa ilu hoieldes“.

Kõnelesid veel HSM Koolivalitsuse direktor P. Mägraken muudatustest, mis haridusalal viimasel ajal aset leidnud, ja Valitsuse informatsiooni ning propaganda talituse juhataja ministriabi H. Kukke kooli kasvatustöö sihtidest.

Kell 3 titres kokkutuleku lõpusõna peaministri asetäitja K. Einbund ning ühise võimsa lauluga „Eestimaa mu isamaa“ lõppes juhtivate koolitegelaste üleriiklik kokkutulek.

Riigivanema ning haridus- ja sotsiaalministri kõned on toodud käesolevas „Eesti Kooli“ vihikus.

„Kalevala“ 100-aastane juubel Soomes.

Möödunud veebruarikuu 28. päeval mälestas Soome oma, ja meilegi omase, rahvaeepose „Kalevala“ ilmumist, sest sel päeval saja aasta eest kirjutas alla „Kalevala“ eessõnale selle eepose koguja ja korraldaja „Kajaani tohter“ Elias Lönnrot. Seda kirjanduslikku ja rahvuslikku suursündmust pühitseti suure pidulikkusega Soome koolides ja kõigis hariduslikes ning kultuurilistes asutustes. Osa võtsid meie vennasrahva vaimse kultuuri pühast esindajad 27 riigist. Eestit esindasid Soome pidustustel haridus- ja sotsiaalminister Nikolai Kann, tuntud eesti folkloristid dr. Oskar Kallas ja dr. Oskar Loorits ning mag. A. Anni, kes esinesid pidustustel tervitustega ja kõnedega. Kogu 1935. aasta on kuulutatud Soomes „Kalevala röömu-aastaks“. „Kalevala“ ja Kalevala-pidustuste juure tuleme tagasi veel „Eesti Kooli“ lähemates vihikutes.

Gümnaasiumiõpilaste auhinnatud võistluskirjandid.

4. veebruaril s. a. Tallinnas toimunud gümnaasiumiõpilaste võistluskirjandite tagajärjed ilmutati Vabariigi aastapäevaks. Rahalised auhinnad ühes diplomitega annetati 3 õpilasele ja kiituskirjad 5 õpilasele. Auhindade ja kiituskirjade saajate nimed tehti teatavaks omas koolis Vabariigi aastapäeva aktusel 23. veebruaril s. a., mil anti üle õpilastele vastav diplom või kiituskiri.

I auhind — Kr. 150.— määrati võistlustööle märgusõnaga „Eesti noor“, kelleks osutus Tallinna linna Gustav-Adolfi gümnaasiumi õpilane Helmut Bötcker; II auhinna — Kr. 100.—, märgusõnaga „Murla“, sai Narva linna ühigümnaasiumi õpilane Arnold Rosental ja III auhinna — Kr. 70.—, märgusõnaga „Mihkel“, sai Tallinna linna Gustav-Adolfi gümnaasiumi õpilane Mihkel Liikane.

Kiituskirjad said: 1) märgusõna „Kodu“, Narva linna ühigümnaasiumi õpilane Ester Mets, 2) märgusõna „All right“, J. Vestholmi poeglaste eragümnaasiumi õpilane Arno Lilienkampf, 3) märgusõna „Tagalah“, Pärnu linna poeglaste gümnaasiumi õpilane Karl Kartau, 4) märgusõna „Tartumaalane“, Tartu ühiskommertsgümnaasiumi õpilane Meinhard Park ja 5) märgusõna „Unus multorum discipulorum scribentium“, Rakvere ühigümnaasiumi õpilane Rudolf Laanes.

Auhinnatud tööd (I, II ja III auhind) avaldatakse HSM pedagoogilises ajakirjas „Eesti Kool“. Helmut Bötcker'i töö, millele määrati I auhind, ilmub käesolevas numbris.

Helmut Bötcker sündis 18. detsembril 1914. a. Järvamaal Albu vallas, olles pärit A. H. Tammsaare kodukohast — Tammsaare-Lõuna talust. Varsti pärast mehe surma noore Helmuti ema asus pojaga elama Tallinna. Siin astus poiss 1923. a. õppima linna 26. algkooli, mille lõpetas 1928. a. Edasi siirdus nooruk Tallinna linna humanitaargümnaasiumi, kus aga pidi 1932. a. õpingud katkestama raske kopsuhaiguse tõttu. Pärast paranemist jätkab õppimist samas koolis, mis on vahepeäl nimetatud Gustav-Adolfi gümnaasiumiks.

Helmut Bötcker on varem omandanud auhindu kooli kirjandusvõistlustel, samuti Ü.E.N.Ü. poolt korraldatud üleriigilisel keskkoolide õpilaste kirjandusvõistlustel.

Noore kirjamehe võõrapärane nimi on praegu muutmisel: Helmut Bötckeri asemele astub Ilmar Potkur, nagu ta ise teatab.

Maateaduse õpetajate päev.

Ülestõusmise pühade vaheajal, ja 23. 24. aprillil käesoleval aastal korraldab Tartu Keskkooliõpetajate Ühingu maa- ja loodusteaduse sektsioon Tallinnas maateaduse õpetajate päeva, millest võivad osa võtta õpetajad alg- ja keskkoolidest ja gümnaasiumidest. Geograafia õpetajate päev on esimene sellesarnane Eestis. Varem on geograafia õpetamisega seotud küsimusi arutatud koos loodusteaduse küsimustega.

Geograafia kui õppeaine tähtsust eriseisukohtadest, geograafia seisukorda Eesti ja võrdlevalt välismaade õppekavades, õpilaste ealist sobivust geograafia eriosade käsitlemisel ja geograafia õppekavade küsimust alg-, eriti aga keskkoolis ja gümnaasiumis, käsitletakse esmakordselt laiemas ulatuses eeloleval geograafia õpetajate päeval.

Päeva kavas on ette nähtud referaadid ülikooli õppejõududelt, keskkooli, gümnaasiumi ja algkooli õpetajailt.

Lähemad teated maateaduse õpetajate päeva kohta avaldatakse „Eesti Kooli“ järgmises numbris, mis ilmub 16. aprillil s. a.

„Eesti kooli“ lugejaile ja tellijaile — toimetuselt. Et oma ülesandeid täita otstarbekohaselt ja tegeliku haridustöö nõuetele vastavalt, palub „Eesti Kooli“ toimetus ajakirja lugejaid avaldada oma arvamusi ja soove ajakirja sisu kohta ja teatada, milliste küsimuste käsitlemine „Eesti Koolis“ oleks soovitav.

Ajakirja tellijaid palub toimetus tasuda tellimisraha vahenditult toimetusele (Tallinn, Tõnismägi 11) või maksta postil „Eesti Kooli“ jooksvale arvele nr. 433. Kuna tellimisraha (2 kr. 50 senti) ei ole kõrge, siis on tellimine avatud vaid aasta peale. On soovitav, et ühe omavalitsuse koolid tasuksid tellimisraha ühiselt.

Toimetus.

Haridus- ja sotsiaalministeeriumi pedagoogiline ajakiri „Eesti Kool“ ilmub 10 korda aastas, iga kuu üks vihik, välja arvatud juuni ja juuli kuu. Tellimise hind on 2 kr. 50 senti aastas. Üksikuid vihikuid võib saada toimetusest hinnaga 35 senti eksemplar ühes saatekuludega. Kuulutuste hind on kaanel ja erilehtedel 30 kr. lehekülge.

„Eesti Kooli“ toimetusse kuuluvad vastutav toimetaja P. MÄGRAKEN, tegev toimetaja G. OLLIK ning toimetuse liikmed: J. AAVIK, A. BORKVELL, J. GRÜNTAL, A. KURVITS ja V. PÄTS.

Toimetuse asukoht on Haridus- ja sotsiaalministeeriumis, tuba nr. 20, telef. 453-59, (Tallinn, Tõnismägi 11). Tellimisraha võib saata vahenditult toimetusele või maksta postil „Eesti Kooli“ jooksvale arvele nr. 433.

Vastutav toimetaja **P. Mägraken.**

Tegev toimetaja **G. Ollik.**

Rügi trükikoja trükk, Tallinn, Niine t. 11.

Värskust ja jõudu annavad

KOHVID

ETK vilja-, ubavilja- ja ubakohvid on kõrge toiteväärtusega, meeldiva maitse ja aroomiga

Ubaviljakohv „Laevastiku“ pakilt maksab ETK 5 s.

rannakaitse toetuseks

Müügil ühiskauplustes

KINDLUSTUSSELTS

EEKS-MAJA

**ON KODUMAA KÕIGE VANEM JA
SUURIMAIK KINLUSTUSSELTSE**

*Tule-, elu-, noorte, murdvarguse,
koduloomade ja klaasi-kindlustused*

EEKS-MAJA

Peakontor: Tallinnas, Lai 1

Kontor: Tallinnas, Harju 29

Osakonnad: Tartus, Rakveres, Viljan-
dis, Valgas, Petseris.

Tarvitage

„Ephag“

hambapastat

Valmisriiete suuräri

K/m. „Erpe“

Tallinn, Viru tän. 22

Suures valikus daamide
ja härrade üliriideid

- Tellimiste vastuvõtmine
- Mõõdukad hinnad
- Järelmaks võimaldatud

*Kõik meilt ostetud või
tellitud riided saavad
alati maksuta pressitud*

Kaubamaja

„Sport“

Tallinn

Suur Karja t. 18-4, tel. 446-00

Spordiabinõud

täielikus valikus

Õpilastele hinnaalandus

Odavasti ja hästi ostate

Jalgrattaid, jalgr. abimootoreid, jalgratta osi, õmblusmasinaid, raadioaparaate, mootorrattaid, D. M. C. niiti.

Kr. Saar & Ko

Tallinn, Viru 3, tel. 461-20

Tartu, Raekoja 2, tel. 6-94

SINGER

Õmblusmasin on elupõline!

Maksutingimused eriti soodsad!

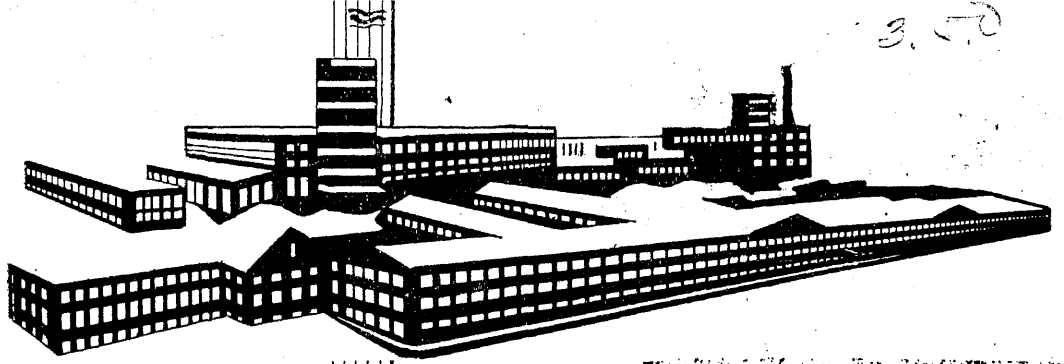
Õmblusmasinad koolidele õppetöoks erllise hinnaalandusega. Masinate korrashoid ja parandus tasuta.

*Kõik tarvilikud õppetarbed,
raamatud ja kirjutusmater-
jalid leiata alati*

K. k. ü. „Töökoolis“

TALLINN, V. ROOSIKRANTSI 3

TELEF. 462-56

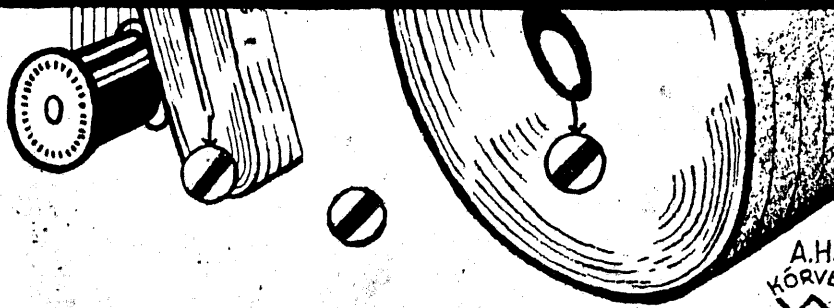

**MÜÜK
JA
PEALADU**

BALTI PÜUVILLA KETRAMISE JA KUDUMISE VABR. A-S.
KREENHOLMI PUUVILLASAADUSTE MANUFAKTUURI O-Ü.
SINDI TEKSTIILVABRIKUTE ÜHISUS
EESTI NIIDIVABRIKU ÜHISUS

A S KREENBALT

TALLINN, S.KARJA 13. POSTK. 346. TEL. 425-14. TELEGR. KREENBALT.

A.H.
KORVE